

Ελευθερα Γράμματα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 6^ο
(ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΑΕΤΟΣ") ΤΗΛ. 21-081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1945
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 80 — ΑΡΙΘΜΟΣ 16

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ: Μιά γυναίκα
ΔΗΜ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ: Το τέλος
ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Λαβωμένοι άνθρωποι
ΘΕΜ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ, ΣΤ. ΞΕΦΛΟΥΔΑ: Τα μετα-
πολεμικά προβλήματα
ΜΑΤΚΑ ΦΟΥΤ: Η δίκη του Μουσσολίνι
ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: Ξεκινώντας
ΟΡ. ΚΑΝΕΛΛΗ: Υπεράσπιση της τέχνης

ΑΔΚ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ: Οι νεκροί
ΓΙΑΝΝΗ ΒΗΛΑΡΑ: Ο φατισμός του Γένους
Φ. ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ: Η αλήθεια για την κρατική
μας οργάνωση
Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΡΝΑΛΗ
ΝΙΚΗΣ ΠΕΡΑΙΚΑ, Γ. ΣΑΡΑΝΤΗ: Ποίηση
Γ. ΤΣΑΜΠΙΡΑ: Μιά συνάντηση
ΑΘ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Έρωτικό χρονικό

ΑΚΡΙΒΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΙΑΤ. ΣΤΕΦΗ: Ποιήματα
ΒΑΣ. ΡΩΤΑ: Ο αγώνας στα ελληνικά βουνά
ΑΠ. ΡΑΠΣΗ: Ναυάγιο του α/π «Αντ. Λαυδρής»
ΝΙΚΟΛΑΪΤΙΧΟΝΩΦ: Η πολιορκία του Λένινγκραντ
ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ, ΛΕΟΝΤΑ ΚΟΥΚΟΥΛΑ: Κριτική
Α. ΝΙΚΟΓΛΙΝ: Μαγιακόφοκυ

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Του Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ

Η λογογράφος Σίτσα Καραϊσκάκη, - και ποιός δέ θυμάται τη δράση της; - καταδικάστηκε εδώ και λίγες μέρες σε θάνατο, ως κατάσκοπος και πράχτορας των Σ. Σ. Ο πνευματικός μας κόσμος μονάχα ανακούφιση δοκίμαζε από την καταδίκη αυτή. Γιατί από χρόνια την είχε καταδικάσει ο ίδιος σε θάνατο πνευματικό, μη αναγνωρίζοντας ποτέ τα βιβλία της, που τα περισσότερα γράφονταν, μόνο και μόνο, για να εξυπηρετήσουν τους σκοτεινούς της σκοπούς. Φοβούμαι όμως πως καταδικάστηκε σε θάνατο μονάχα επειδή λείπει. Καταδικάζονται συχνά προδότες που λείπουν, για να υπάρχει πίστωση και ν' αθρώνονται αυτοί που είναι εδώ.

Όσο η περίπτωση Καραϊσκάκη, έχει κι άλλες όψεις και βάζει σε σκέψεις που ενδιαφέρουν πολύ. Πώς κατάντησε μια γυναίκα, που ξεκίνησε με πνευματικές φιλοδοξίες, να γίνει σπιονάκι κοινή; Οι πνευματικοί άνθρωποι, προδίδουν συνήθως, με έντελως διαφορετικό τρόπο! Βρίσκουν σχήματα θεωρητικά και φτιάχνουν ιδεολογικές δικαιώσεις της προδοσίας. Οι κοινοί και δειλοί άνθρωποι εξάλλου, συμβιβάζονται. Και κάθε συμβιβασμός του έχει μέσα του προδοσία.

Αλλά ή κ. Σίτσα ανήκει στην οικογένεια των ανθρώπων που καμμιάν άλλη φιλοδοξία δεν έχουν παρά μονάχα πως θα πετύχουν με κάθε τρόπο. Ξεκίνησε για να γίνει μεγάλη και ξέπεσε γιατί ήταν μικρή. Ζήτησε την επιτυχία με όλα τα μέσα. Στην ποίηση στην πολιτική και στην επιστήμη. Κι απέτυχε σ' όλα με τη σειρά, γιατί δεν είχε μέσα της κανένα ιδεώδες. Απέτυχε επειδή ζήτησε να πετύχει. Και ξέπεσε ως εκεί που δεν παίρνει. Κι αλήθεια ή αποτυχία κι ή επιτυχία είναι οι δύο μεγάλες εστίες της σύγχρονης ήθικης κόλασης μας. Ο φόθος της μιάς και ή γοητεία της άλλης. Και αν ή αποτυχία μας κάνει μοχθηρούς κι επικίνδυνους ή επιτυχία μας κάνει ηλίθιους και γελοίους. Μονάχα ή άεσπι πορεία μ' ένα ιδανικό στην καρδιά, στον απέλειωτο δρόμο της πρόδοσης, μονάχα αυτή μπορεί και σώζει την ανθρωπιά. Η πορεία, όχι το φτάσιμο.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Του Δημήτρη ΦΩΤΙΑΔΗ

Ο δεύτερος και μεγαλύτερος παγκόσμιος πόλεμος τέλειωσε. Η Ιαπωνία του Μικάδου, του «ένσαρκωμένου θεού», παραδόθηκε δίχως όρους, για να γλυτώσει από τη θύελλα που θα τη σάρωνε από το πρόσωπο της γης.

Οι επάλξεις του φασισμού έπεσαν με τη σειρά που περιμέναμε: Ρώμη, Βερολίνο, Τόκιο. Ήτανε κ' ή σειρά που είχαν δημιουργηθεί. Συμμαχήσανε και συναμοτήσανε να σταματήσουν τον πολιτισμό και την πρόοδο και να σβύσουν και το λίγο εκείνο δικό που υπήρχε ως τότε στον κόσμο. Επιβουλεύθηκαν να μετατρέψουν όλους τους λαούς σε οίχτρους ελωτες. Ονειρεύτηκαν να δημιουργήσουν μια νέα «θηρσκαία», τη θηρσκαία της αυθαρεσίας και της βίας, με θεούς τον Χίτλερ, τον Μουσσολίνι και τον Χιροχίτο. Από ένα τέτοιο τραγικό κατάντημα, όπου μόνη παρηγοριά θ' απόμεινε ή αναμονή του θανάτου, έσωσε την ανθρωπότητα ή απόφαση των ελευθερων λαών να συντρίψουν, όλες κι αν ήτανε οι θυσίες, τη δύναμη αυτή του κακού που γύρευε να στήσει πάνω στα έρειπια που σώριαζε στο διάβα της τον πιο μαύρο απ' όλους τους Μεσαίωνες. Το βασίλειο του τρόμου και της φρίκης.

Τώρα, από το τέρας που φτάσαμε, γυρνουμε τα μάτια πίσω μας, κοιτούμε το δρόμο που περάσαμε, τις τόσες φλόγες και το τόσο αίμα, τις δύσκολες ώρες που ή θέληση λύγιζε, τις αλλεπάλληλες νίκες των έχθρών μας και νοιώθουμε, με δέος, πόσο λίγο έλειψε να είχε συντελεστεί το κακό. Ήτανε μέρες που φαινονταν τα πάντα χαμένα. Έμοιαζε να μας καταπόντιζε ή καταγιγίδα όλου. Γι' αυτό κ' ή οφειλή μας προς τους αγωνιστές της λευτεριάς είναι ή μεγαλύτερη απ' όλες είχανε ποτέ άνθρωποι προς συνανθρώπους τους. Μας λύτρωναν όχι μονάχα από τον εξευτελισμό της ήττας, μ' από την ίδια κόλαση.

Τώρα, έπειτα από την όριστική νίκη, μπορεί πάλι ο κόσμος να ελπίζει, να προσδοκά και να εργάζεται για το καλύτερο αύριο. Βέβαια το τέλος, με την παράδοση της Ιαπωνίας, δεν προκειται να λύσει αυτό καθαυτό, σαν από μαγεία, όλα τα προβλήματα (Συνέχεια στη σελίδα 2)

Χρονικά

«ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ»

Η εκκαθάριση που έγινε στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης δεν είχε σαν αποτέλεσμα την αποκοπή του Βιζυοκίδη, που υποδέχτηκε και προσφώνησε τα «νικηφόρα» γερμανικά στρατεύματα όταν έμπαιναν στη Θεσσαλονίκη, με του καθηγητή του Διεθνούς Δικαίου Γ. Τενεκίδη, που για την έθνική του δράση συνελήφθηκε από τα γερμανικά ές-ές και φυλακίστηκε. Για το σημερινό κράτος του δοσιλογισμού ένα τέτοιο περιστατικό είναι, βέβαια, εξαιρετικά επιβαρυντικό. Για να σ' έχουν πιάσει οι Γερμανοί τότε... κάτι ύποπτο τρέχει! Αν όμως τους υποδέχτηκες με χαρές και πανηγύρια, τότε έχεις αδιάσιστες αποδείξεις πως είσαι... υπερπατριώτης!

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΥΦΟΥΣ

Γνωστός ο άφορισμός πως το ύφος είναι ο άνθρωπος. Παραθέτουμε, λοιπόν, ένα σχετικό υπόδειγμα από άρθρο που δημοσιεύτηκε τώρα τελευταία:

Στη σταθερή ιδιοτυπία της πνευματικής φυσιογνωμίας του τόπου μας, που δε μπορεί βέβαια παρά να είναι ένα σύνολο κι' από θετικά κι' από αρνητικά γνωρίσματα, διακρίνουμε ανάμεσα στ' άλλα κ' ένα ένδημικό φαινόμενο, αρνητικό πιο πολύ παρά θετικό, παρουσιασμένο πανομοιότυπα, κάθε φορά που μια δυνατή αναταραχή και τραγική περιπλοκή των ανθρώπινων σχέσεων, όπως είναι ένας πόλεμος σαν κι' αυτόν που δοκιμάσαμε ή ένας ηφαιστειακός κοινωνικο-πολιτικός αναστασιακός σαν κι' αυτόν που μας δοκιμάζει, θα συγκλονίσει αντίστοιχα την παλιά μακάρια Ισορροπία του ήθικοπνευματικού μας κόσμου και θα δημιουργήσει προϋποθέσεις ευνοϊκές για το γκρέμισμα των βάθρων και την πολύτροπη μεταμόρφωση κι' αντικατάσταση με νέα, των κεντρικών νοημάτων, των νόμων και των αξιών που χαρακτηρίζουν τη γενική πνευματική και καλλιτεχνική συνείδηση μιας εποχής.

Ανασάνατε δίχως να καταλάβετε τίποτα; Αυτό δεν έχει την παραμικρή σημασία. Τέτοια στάθηκε πάντα ή μοίρα των μεγάλων' να μην τους κατανοούν τ' αμόρφωτα πλήθη! Κι' δε μη νομίζει πως την παράγραφο αυτή, που θυμίζει το χειρότερο καθαρευουσιάνικο ύφος, τη διαλέξαμε. Είναι ή πρώτη του άρθρου, που εξακολουθεί με τον ίδιο τρόπο δύο αλόκληρες σελίδες. Το νόστιμο δε είναι



ΣΠ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Καταφύγιο (Άλβανία 1940).

Οί ευθύνες τών συντηρητικῶν

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ

Copyright για την Ελλάδα του συγγραφέα και του εκδοτικού οίκου Gollancz

Του Άγγλου δημοσιογράφου και βουλευτή Μάικλ ΦΟΥΤ (ΚΑΣΣΙΟΥ)

3.—

Ο πόλεμος αυτός ήταν ο πιο ύπουλος που επιχειρήθηκε ποτέ στην Ιστορία. Ήγινε ενάντια σ' έναν λαό άοπλο. Έκτελέστηκε με δηλητηριώδη αέρια και με τα πιο διαβολικά μέσα της σύγχρονης πολεμικής τέχνης. Αν υπάρχουν διακρίσεις στο μαύρο πίνακα του εγκλήματος, το πιο επαίδουχο βραβείο πρέπει άσφαλώς να δοθεί στον κατηγορούμενο για τις υποκριτικές διαβεβαιώσεις πουδνε την ίδια στιγμή της επίθεσης.

Άλλά πρέπει να βιαστώ. Ένδιαφερόμαστε όχι μόνο για τη φύση των εγκλημάτων του, αλλά και για την έκτασή τους και τα τεράστια επακόλουθα που είχαν πάνω στους λαούς κάθε χώρας. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να εντρυφήσω με τόση λεπτομέρεια σε κάθε έπόμενο στοιχείο του κατηγορητήριου. Είναι αρκετό να φανερώσω τις γενικές συνέπειες, παραθέτοντας παράλληλα τις άπειρες υποκριτικές διαβεβαιώσεις με τις οποίες συνόδευε τα εγκλήματά του.

Μόλις είχε διοριστεί ο Βασιλιάς της Ιταλίας άπ' τον κατηγορούμενο Αυτοκράτορα της νέας χώρας που κατάκτησε, όταν άνοιξε ένα καινούργιο πεδίο για τις φιλοδοξίες του. Άπ' τον Μάρτιο του 1934, ο κατηγορούμενος είχε δεχτεί στη Ρώμη μόνον ομάδα Ισπανών Μοναρχικών και αντιβρασιλιανών, που φρόντουσαν τις εξελίξεις στη χώρα τους. Ο κατηγορούμενος ενδιαφέρθηκε για τους φόβους τους, και πολύ περισσότερο άκόμα για την πιθανότητα να εξαπλώσει την έπιρροή του σε μιάν άλλη περιοχή στη Μεσόγειο. Τότε έγινε κάποια συναλλαγή, και γαρίς το 1936, πριν άκόμα αρχίσει ο Ισπανικός πόλεμος, ως το 1939 που έληξε, Ιταλικά στρατιωτικά σώματα πήραν μέρος στις τραγικές μάχες που έρήμωσαν τη δύστυχη αυτή χώρα.

Κι' εδω δεν νομίζω ότι η υπέρσπιση θα προσπαθήσει ν' άρνηθεί τις κατηγορίες αυτές. Άν το κάνει, θα χρησιμοποιήσουμε σαν πειστήριο για να διαφωτίσουμε τους ένόρκους, μια παράλαση Ιταλών αξιμαλτών που έγινε τώρα τελευταία στα Βρετανικά στρατόπεδα συγκεντρώσε, όπου οι Ιταλοί είχαν στο στήθος κρεμασμένα τα παρόσημα που πήραν στα Ισπανικά πεδία μάχων. Άλλά δεν θα τολμήσουν να την άρνηθούν. Γιατί σε μια συνθήκη με την Άγγλία του 1938, ο κατηγορούμενος συμφώνησε ν' αποστραθήξει άπ' την Ισπανική γη την είχε προηγουμένα διαψεύσει.

Για να συμπληρώσω αυτό το σημείο της κατηγορίας, άπομένει να σας δώσω έναν κατάλογο των όρκων που άθέτησε ο κατηγορούμενος για ν' αποδείξει την άτιμη φύση της διαγωγής του. Τον Οκτώβριο του 1936, σε

μια Έπιτροπή που συνεδρίαζε στο Λονδίνο, ο Ιταλός αντιπρόσωπος άπαντώντας στην κατηγορία για τις άποστολές όπλων κι' άντρώων στην Ισπανία δήλωσε ότι «όλες οι παρόμοιες κατηγορίες είναι άπόλυτα φανταστικές, και δεν έχουν καμιά βάση». Το Γενάρη του επόμενου χρόνου, ο κατηγορούμενος ύπόγραψε μια «Συμφωνία Κυρίων» με τη Βρετανική Κυβέρνηση, δίνοντας την έγγυση του για τη διατήρηση ενός status quo στη Μεσόγειο. Σύμφωνα με το Βρετανικό Υπουργό των Έξωτερικών κ. Ήντεν δεν υπήρχε ούτε μια λέξη, ούτε ένα κόμμα στην άγγλο-ιταλική δήλωσή που ναδινε σε ξένη δύναμη το δικαίωμα να επέμβει στην Ισπανία, όποιες κι' αν άντιμετώπιζε περιπλοκές η κυβέρνησή της χώρας αυτής σ' ένα τμήμα του έσωτερικού της. Τελικά στις 16 Άπριλη 1938, ύπογράφηκε μια Άγγλο-ιταλική συνθήκη που επικύρωσε τη Συμφωνία Κυρίων του 1937. Η συνεχόμενη Ιταλική επέμβαση στην Ισπανία καθοδηγήθηκε ενάντια σ' όλες αυτές τις πανηγυρικές δηλώσεις, που συνοδεύονταν από ιδιαίτερες διαβεβαιώσεις, έγγυσεις, ύποσχέσεις και έπίσημες διακηρύξεις. Ο κατάλογος που σας έδωσα, ίσως να μην είναι τόσο επιβλητικός, όπως η άτέλειωτη σειρά των άθετημένων ύποσχέσεων που μπορούν ν' αναφερθούν στην περίπτωση της Άβουσηνης. Άρκουν ωστόσο για ν' αποδείξουν την προδοτική ένοχή του.

Τώρα φθάνουμε στα τελικά σημεία του κατηγορητήριου. Να με συγχωρέσετε που θα τα συμπυκνώσω σ' ένα μικρότερο κύκλο, γιατί η εξακολουθητική άπαρίθμηση άκόμα και τέτοιων εγκλημάτων και προδοσιών καντάει άνιαρη και μονότονη. Στην πραγματικότητα, στο διάστημα των τελευταίων έτών οι ιδιαίτερες φιλοδοξίες του κατηγορούμενου συνδέθηκαν με τις μεγαλύτερες και πιο φοβερές δεχομανίες του μαθητή του και άργότερα άφέντη του, του Βερολίνου. Το Νοέμβριο του 1936 ο κατηγορούμενος ύπόγραψε το άντι-κομμουνιστικό Σύμφωνο με τους άρχηγους των Ναζί της Γερμανίας. Το Μάρτιο του 1938 παραδέχτηκε την κατάληψη της Αυστρίας άπ' τους Ναζί, που συμπτωματικά, τον έριξε σε μιάν άλλη άτιμία. Ο κατηγορούμενος συχνά στα παρομένα χρόνια όρκιζόνταν να προστατέψει την ανεξαρτησία της Αυστρίας ως την τελευταία σταγόνα του Ιταλικού αίματος. Τον Άπριλη του 1939, εισέβαλε στην Άλβανία, ποδοπατώντας την ειδική συνθήκη μη-επίθεσης πουχε ύπογράφη με τον κυβερνήτη της χώρας αυτής και κουρελιάζοντας διάφορες συνθήκες με τη Βρετανία για τη μη άλλαγή του status quo στη Μεσόγειο.

Ωστόσο αυτά τα εγκλήματά του δεν αξίζουν μεγάλη προσοχή. Τα έκανε προετοιμαζόμενος

το μεγαλύτερο άπ' όλα. Ο κατηγορούμενος περίμενε να γονατίσει η Γαλλία. Την είδε να κούτεται κάτω λιποθυμισμένη. Δεν μπόρεσε να συγκρατηθεί να μην την κλώσήσει, ίσως γιατί έλπικε ότι με λίγες κλωτσιές θα κέρδιζε πολλά όφελη. Χωρίς είδοποίηση, δίχως καμιά δικαιολογία, τα Ιταλικά στρατεύματα διατάχθηκαν άπ' τον κατηγορούμενο να βαδίσουν μέσα στη Γαλλία, για να συληθούν, ν' άρπάξουν, να λεηλατήσουν ό,τι μπορούσαν.

Αυτή ήταν η περισσότερο ντροπιασμένη πράξη στην άνάσχινη σταδιοδρομία του κατηγορούμενου. Για μένα δεν υπάρχει λόγος να σας δώσω κι' άλλα αποδείξεις. Όσοι βρίσκονται στο δικαστήριο αυτό, είτε άντρες είτε γυναίκες, μπορούν να το πιστοποιήσουν. Ήταν η πιο άτιμη επίθεση που έγινε μέσα στα μακρυνά χρονικά του ανθρώπινου εγκλήματος. Ωστόσο, ο ένοχος διανοήθηκε να ξεπεράσει κι' αυτήν άκόμα την μεγαλύτερη του καταισχύνση. Ξανά, χωρίς δικαιολογία και δίχως είδοποίηση, περιφρονώντας όλες τις συνθήκες και τις δεσμεύσεις, και ενώ οι αντιπρόσωποι του βρίσκονταν σε διαπραγματεύσεις με τους άντιπρόσωπους του επόμενου θύματος, διατάξε τις μεραρχίες του να κτυπήσουν τη μικρή Έλλάδα, τους Έλληνες που ούτε σαν άτομα ούτε σαν Έθνος του έκαναν ποτέ κακό. Η πρόθεση του ήταν να ξεαφανίσει την Έλλάδα άπ' το χάρτη και να ενώσει την Άλβανία και την Αίθιοπία.

Το καλλίτερο που έχω να κάνω είναι να στρατολογήσω σαν τελευταίο μάρτυρά μου τον ίδιο τον κ. Γουίνστον Τσώρτσιλ που στις 24 Δεκέμβριο του 1940 έλεγε: «Ένας άντρας, μόνον ένας, έμπλεξε τους Ιταλούς σ' έναν θανάσιμο πόλεμο με τη Βρετανική Αυτοκρατορία και στέρησε στην Ιταλία τη συμπάθεια και τη φιλία των Ένωμιένων Πολιτειών της Άμερικής».

Αυτό είναι το κρουσταλλωμένο, το άποδειγμένο, το θεμελιωμένο και το άναντίρρητο άπάνθισμα των εγκλημάτων του. Κύριοι Ένορκοι, καθώς άτενίζετε το άθλιο και ταπεινωμένο αυτό πρόσωπο που βρίσκεται στο έδωλο, ίσως άπορήσετε πως ένας τέτοιος άνθρωπος, μπόρεσε να πυργώσει παρόμοιες συμφορές. Ίσως ύποθέσετε ότι πριν φτάσει στην αίθουσα ύπόθεμα τα βασιανιστήρια που στολίζουν τη φασιστική Δικαιοσύνη. Πρέπει να σας διαβεβαιώσω ότι δεν έγινε τίποτε τέτοιο. Σ' άλλες αίτιες πρέπει ν' αποδώσουμε τη φοβισμένη του όψη. Ο στρατός που κάποτε διοικούσε διαλύθηκε' ο λαός που κάποτε κυβέρνούσε σκόρπισε τις άταπάτες του' το έθνος που κάποτε οδηγούσε καταρρακώθηκε. Τώρα τον μισούν στη Ρώμη και στο Μιλάνο, όπως τον μισούσαν στην Άθήνα και στην Άντις-Άμπέμα. Δεν υπάρχει άμφιβολία

ότι ο Ντούτσε θλίβεται για το άσύγκριτο κουρέλιασμά του. Ωστόσο ούτε το αίτιο αυτό φτάνει να δικαιολογήσει τον τρόπο που διαβάζει κανένας στα μάτια του. Ξέρει ότι είναι ένοχος. Γνωρίζει ότι το Δικαστήριο θα ποδώσει το δίκαιο. Κύριοι Ένορκοι, σάς ζητώ να χειριστείτε τη δίκη με ταχύτητα και χωρίς πολλές συζητήσεις. Σας το ζητώ στόνομα της Ιταλίας που καταπιέστηκε, της δολοφονμένης Άβουσηνης, της πληγωμένης Ισπανίας, της Άλβανίας που λεηλατήθηκε, της άτιμασμένης Γαλλίας, της Έλλάδας που πείνασε. Δεν μπόρω να ζητήσω να βρείτε μια τιμωρία που ν' άνταποδίδει τα εγκλήματά του. Καμιά έπιστήμη και κανέσασισμός σε συνεργασία, δε μπορούν να ίκανοποιήσουν το αίτημα αυτό. Άλλά αν δεν έχουμε τα μέσα να καταστήσουμε το θάνατο άνάλογο φρικτό, μπορούμε τουλάχιστο να τον φταχχούμε.

Κύριοι Ένορκοι, είμαι βέβαιος ότι θα βρω την ύποστηρίξιή σας. Έχω πάρι έντολή άπό τις Άρχές να παρακαλέσω την Υπεράσπιση να μην παρατείνει τη δίκη με άκαρπες άμφισβητήσεις. Το κατηγορητήριο άποδείχτηκε άπόλυτα. Το Δίκαιο άς επιβληθεί άνέλπητο και γρήγορο, όπως ήταν η άδικία στα χέρια του κατηγορούμενου ενάντια στον άδύνατο, στον άναπεράσιτο και στον άθωο.

Δικαστής: Προτείνω να διακόψει το Δικαστήριο τη συνεδρίαση ως αύριο.

ΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Ο Δικαστής: Είμαι βέβαιος ότι το Δικαστήριο γιάωθεί εύγνωμοσύνη για την τόσο καθρη άνάλυση της ύπόθεσης που μας έδωσε ο Δημόσιος Κατήγορος. Η άγύρευση του ήταν πραγματικά πειστική και ρωμαλαία. Ωστόσο, δεν ύπάγεται στην άρμοδιότητά μου η ίκανοποίηση της τελευταίας του έκκλησης, εκτός αν η Υπεράσπιση, με δική της άδέσμευτη βούληση άποσυρθεί. Ίσως ο κατηγορούμενος θελήσει ν' άποσυρθεί τη δήλωσή του «περί μη ένοχής του», ή έφ' όσον αυτός δεν είναι σε θέση να διαφωτίσει το Δικαστήριο σχετικά, ίσως η Υπεράσπιση θεωρήσει για λογαριασμό του τον τρόπο της διαδικασίας που έπρότεινε ο κ. Εισαγγελέας σαν περισσότερο άποδοτικό και παράλληλα έπιεικτέρο. Άφηνω το ζήτημα στην κρίση των έξαιρετικών συνηγόρων που ύπερασπίζουν τον κατηγορούμενο.

Μεταφρ.: ΛΟΥΪ ΖΟΥ ΝΟΥΑΡΟΥ (Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ: Στο επόμενο)

Z. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Η ΣΥΝΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΥ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΕΚΚΙΝΩΝΤΑΣ

Άπό το σημερινό κεντρικό έθνικοπνευματικό πρόβλημα προς κάποιες άμεσα έπιβαλλόμενες προβλέψεις

Σειρά άρθρων του Άγγελου ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Άρθρο 8700

«ΟΜΠΡΟΣ, ΒΟΗΘΗΣΤΕ ΝΑ ΣΗΚΩΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ!»

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ

Άπό όλα όσα προηγουμένα είπα, φανερά και για όλους μας κατασταλάζει πρώτο-πρώτο, το άμετάσπαστο αυτό 'Αξιωμα: «Πώς, ή όργανική άφετηρία της νέας έθνικής μας Σύνθεσης, προτού τεθεί στα πράγματα, χρειάζεται να χειριθεί τεθεί έντελώς ο υπέθυνος, μέσα στα ύπεύθυνα μυσάμας».

Κι' άσφαλώς σε τούτο το σημείο δεν πρόκειται για την άπόλυτα έξυπακούομένη φροντίδα, που χρωστούμε ναχουμε όλοι μας, για την καινούρια έλευθερη μορφή του Πολιτεύματός μας. Τη μορφή αυτή τη θεωρούμε άπόλυτα έξασφαλισμένη, τόσο άπό τα πράγματα, όσο κι' άπό την άνένδοτη κι' όμαδικά συνειδητή για το σκοπόν αυτό, άπόφαση μας.

Άλλά πρόκειται, όπως έγραφα ήδη στο προηγουμένο Άρθρο, για το νέο γνήσιο και σταθερό Όπλισμό, που θα να δώσει στο άνωσθήποτε έξασφαλισμένο αυτό Πολίτευμα, την «έσωτερική συγκρότηση του άπ' τώνά μέρος, κι' άπό τ' άλλο την άντίστοιχα έπιβαλλόμενη «έξωτερική» προέκτασή του και άκτινοβολία.

Και τις δυό λοιπόν έτούτες όψεις, οι πνευματικοί του τόπου άνθρωποι, καλούμαστε την ώρα αυτή να τις φωτίσουμε, όχι μόνο ως ένα μέγιστο Αίτημα σ' όλόκληρο το ύποσυνειδητο του λαού μας, αλλά άπάνω άπ' όλα να τις στήσουμε και τις κατοχυρώσουμε το συνημωμένο μπροστά του, με μεθόδικη και ύπεύθυνη, οίκονομική προσωπική μας εργασία. Έργασία, που προπάντων έχουμε το χρέος να τη δομή άπό την άκρη η κορυφή, της κ' άθ' άυτο Έλληνικής «Άνθρωπολογικής» σκοπιάς μας, όπως άλλωστε έχω ήδη καθορίσει τη σκοπιά αυτή σε προηγουμένα Άρθρα.

Γιατί εκείνο που χει σημασία άπέραντη για μένα, είναι το να μη σταθούμε όλοένα παθητικά άντικρύ στα κοσμογονικά τών χρόνων μας Συνθήματα και δεδομένα. Άλλά να τα ίδουμε πρώτα άπ' όλα κι' ως στο βάθος, στην καθολική και άίωνα τους Άξία, καθώς η αξία τούτη έχει τις ρίζες της στην ίδια αθηνητική πνευματική και ιστορική παράδοση μας, και τη ζωντανή έπιβαλλόμενη προέκτασή της, στη συγκαρινή συνειδητή μας κ' έντελως ύπεύθυνη δημιουργική πρωτοβουλία.

Άσφαλώς άυτο ύγκείται ο τέλειος σπύρος και έκ τών προτέρων ή άκλόνητη βεβαίότητα για την άύριαν ή έξαιρετική μας τοποθέτηση μέσα στη σύγχρονη άναγεννητική προσπαθήσει όλόκληρου του κόσμου.

Η βασική λοιπόν πλευρά, άρχινώντας άπ' τα ταπεινότερα ως τα ύψιστα δημιουργικά αήθηματά μας, είναι, δίχως άλλο, ή άπό τις ρίζες ούσαστική Έκπαίδευτική άναμόρφωση της το υλάσας. Άναμόρφωση έξαιρετικά έπιεύουσα, αλλά που γι' αυτό άκριβώς το λόγο, έχουμε το χρέος να την άντιμετώπισουμε όχι διάλογο έπιπόλαια ή σπασμοδικά, αλλά μ' όλη την έπιβαλλόμενη στον ίδιο θεμελιώδη προοριμό της, άυστηρότητα και προσοχή.

Όρελουμε να προωρήσουμε χωρίς καμμιάν άμφιβολία— σύμφωνα άλλωστε με το βασισμένο άπαιτητικό Ρυθμό της εποχής μας—πρώτα με ά εύρύτατη Έκπαίδευτική έκλαστική ευση, όχι όμως με την έννοια του πιδό άστοχου κατατατατισμού Πνεύματος, κατά την τρέχουσα ν' Αμερικανική νοοτροπία, με το μέσο μιάς άνεύθυνης, όλοένα πιο μεγάλης προσφοράς «έγγχειριδίων» στο λαό, για «πρακτική», ως διαφημίζεται, άπο μέρος του εκμάθηση των πιδό άστηρών κεφάλαιων της Γνώσης και της Ζωής, αλλά, έντελως άντίθετα, με μια άυστηρότητα πνευματική Ιεράρχησης τους, και με μιά άντίστοιχα άσστηρη και ύπεύθυνη τους τοποθέτηση, στις σταθερές και διαίωνα τις λαϊκές τους βάσεις.

Λόγος, που άπ' την πρώτη αυτή στιγμή μας ύποχρώνει ν' άντιμετωπίσουμε όλα γενικά τα άριζικά έκπαίδευτικά αήθηματά μας, στην πυκνότερη κι' ούσαστικότερη συνηθιστική άπόψη του, που να περικλείει μέσα της άπ' την άρχή, σ' ά πόρο ο, όλη την ύπεύθυνη μέσα στη ζωή του έθνους μας κατοπινή εξέλιξη και άνάπτυξη τους. Και συγγρόνος άντιμετωπίζοντας τα, ναχουμε άδίακοπα στο νού μας, ότι, όσο δεν ίκανοποιείται η συνθετική αυτή άποψη και τοποθέτησή τους, όλα θα κυμαίνονται στον τόπο μας σε έραπειές έφ' ή μέρους διαρκώς και θα ύπονομούμεν πάντα περισσότερο—καθώς αυτό έχει γίνει ίσα με σήμερα—τη βασική πνευματική, ήθική και γενική βιολογική ύγεια του λαού μας. Άπατάται άπόλυτα εκείνος όπου δίνοντας τυχόν μια μέση έπίλυση σ' αυτά τα αήθηματά, φαντάζεται πως είναι δυνατό να έξυμρησθήσει βιώσιμα ό,τι δήποτε στη ζωή του έθνους.

Το έργο λοιπόν τούτο είναι δυσκολότατο και χρειάζεται άπο μέρος μας την πιο μεγάλη σύνθεση και προσοχή. Και δίχως άλλο, όλοι μας άπό την ώρα τούτη όφείλουμε να έξερούμε, πως μια όποιήσδήποτε σφαλμένη τοποθέτηση των νέων που έπιβάλλεται άπο μέρος μας να γίνει Έκπαιδευτικός αήθημάτων, μια διατύπωση και τοποθέτηση που δεν θα να μπόρεσει άμέσως να ύψωθεί άπάνω άπο το πνεύμα του Συμβιβασμού, που επιδιώκεται συνήθως μεταξύ

της βιαστικής άνάγκης κάποιων καιροσκοπικών ίκανοποιήσεων και της άνάγκης μιάς ούσαστικής και ριζικής αυτών των ίδιων θεραπείας, θάταν το σημάδι της τρανότερης όργανικής άδυναμίας του στοχασμού μας, το άνεξίτηλο σημάδι του έγκεφαλικού ένουχισμού μας, το σημάδι τέλος της πνευματικής και ήθικής άνικανότητάς μας, στο να κατεννούμε ύπεύθυνο το έθνος μας προς την άυθεντική του άναγέννηση και τον καινούριο Ιστορικό δημιουργικό του προορισμό.

Πρώτη λοιπόν πλευρά της ίσιας τοποθέτησης του γενικού Έκπαιδευτικού προβλήματός μας, άσφαλώςτατα είναι ή έξεύρεση των μέσων, μέσων όλικών, άπάνω στα όποια όφείλει κατ' άρχη να στηριχτεί ή προσπαθήσει μας για την έπιβλητική άνέγερση της νέας μας Έκπαιδευτικής λαϊκής Ολοκομής.

Πώς θα βρεθούμε όμως κι' άπο που τα έξαιρετικά έπιεύοντα όλικά αυτά μέσα;

Η άπάντησή μου, το μαντεύω ως βέβαιο, άπ' την πρώτην όψη της, θα προκάλεσε έκπληξη ή δυσπιστία, σε όλους ίσως όσοι τη διαβάσουν. Άλλά μια άυστηρότερη και ήθικα ύπεύθυνη εξέταση της, ίσως την άποκαλύψει στην συνείδηση όλων, ως τη μόνη ζυγιασμένη, κι' άπ' τη σύθεση των ίδιων μας σημερινών κοινωνικών και Ιστορικών πραγμάτων μόνη δικαιολογημένη κι' ως το βάθος της ουσής και θετικής.

Βεβαίωςτατα, όλόκληρη ή συγκαρινή Έλληνική μας κοινωνία, κ' έτσι άκόμα καθώς είναι, στην έλαττωματική κι' άκόμα τόσο άνιόσκελη συγκρότησή της, θα θελήσει, όπωσδήποτε, να βοηθήσει στη συγκέντρωση όλων των κεφάλαιων που χρειάζονται για τούτο το σκοπό. Άλλά ό φυσικός και έκαστος ό βιολογικός Ιστορικός του προφοδότης, μες στη σύνθεση της σύγχρονης άυτής Έλληνικής μας κοινωνίας, είναι ό ίδιος όπαρξή τ' ου, άγωνιζόμενος κ' όλοένα για την ίδιαν όπαρξή τ' ου, άγωνιζόμενος κ' όλοένα για τ' ου. Ο λαός των άπροσμέτρων θυσιών, ό λαός του Άλβανικού μετώπου, ό λαός της έθνητικής άντίστασης, ό λαός που άντιμετώπισε όλο το μαρτύριο της Κατοχής, ή που είδε τα ίδια του παιδιά να ξεμυγάνε και να πέφτουν στους δρόμους, ό λαός αυτός θα έξαίρει—και το έξαίρει βέβαια—όχι γιατί θα το ζητήσει άπο τον ίδιον ή πιο άνεύθυνη φορολογία, αλλά γιατί θα το ζητήσει άπο μάς τους ίδιους ή τρανότερη και ή πιο ύπεύθυνη των σπλάγγνων του άνάγνη. Ν' άντικρούσει και την τελευταία αυτή θυσία, τη μιά φούχτα του άλευριού και το προζύμι που χρειάζεται να δώσει, για να ύψωθεί μεθ'άριο—κι' άνάμεσα στις ίδιες γενεές του—ό καινούριος και μεγάλος Έκπαιδευτικός μας Άρτος.

Άσφαλώς ό εργατικός λαϊκός μας κόσμος, χάρη στα στοιχεία της πλουσιότερης άσθρομήςας του και της τέλειης ζυκτικότητάς του, άποτελεί το κύριο βάθος του σημερινού Έκπαιδευτικού αήθηματός μας, το βιολογικό συμπλήρωμά του και το άγνότατο Ιστορικό του κύρος. Τις εργατικές λαϊκές μας τάξεις, ένδιαφέρει περισσότερο άπο κάθε άλλον ή άναμόρφωση του λαού μας και έπιμένως ή ύπεύθυνη, ή νέα συγκρότηση και ρύθμιση του, γύρω άπο περήφανες, μεγάλες και καινούριες εκπαιδευτικές λαϊκές άρχές.

Άφινω που με τη θερμή συνειδητοποίηση της άποτέλεσματικής Ιστορικής συνεργασίας του μαζί μας, ό λαός αυτός, βαθμιαία αλλά κ' άσθρόμια, θα βγει άπο το στενό πεδίο του τυφλού άνταγωνισμού, (όπου τον άφισε να αίματοκυλιέται μια προηγουμένη πνευματική δουλοπροσώπη, που δεν διατήρησε για τις διάφορες του κόσμου κατατάξεις, άλλο άπο την πιο ήλιθια κι' έγκληματική άνάμεσό τους διάκριση, τη διάκριση της φτώχειας και του πλούτου), για να άνυψωθεί στη φάση μιας πραγματικής δημιουργικής ένεργείας, που θα του δώσει άπ' έθείας άνάσταση, ύπερφάνεια και άποστολή.

Άλλά και πάλι θα τεθεί ή έρώτηση: Πώς είναι δυνατό ό βιωτικά άπαθλιωμένος, ό οικονομικά καταστραμμένος λαός αυτός, να συνισφάρι έσω και το ελάχιστο σ' τούτο το Έργο;

Άλλά πρόκειται άκριβώς για το «έλα χι σ' ο», άρκει μόνο ή προσφορά του, να συνειδητοποιηθεί ως άποστολή με τέτοιο τρόπο και να όργανωθεί με τέτοιο σύστημα, που το έλα χι σ' ο αυτό ό λαός να το άποβίνει όργανικά όσο κι' άέσιστα για τον ίδιον αυτοδημιουργικό κι' αυτοοικονομικό σκοπό του.

Σε κάποιο Άρθρο μου, γραμμένο το Γενάρη του 44, έξηγουσα πως είχαν αρχίσει ν' άυτοοργανώνονται οικονομικά οι πρώτες Χριστιανικές λαϊκές κοινότητες. Ο λαός και τότε άσφαλώς δεν είτανε οικονομικά λιγότερο άπο σήμερα άπαθλιωμένος και, άκόμα περισσότερο, δεν είχε όλοένα, όπως έχει βέβαια σήμερα, πραγματική και Ιστορική συνείδηση, των καθαρά πολιτικών και δημιουργικών επιδιώξεών του. Δημιουργική και Ιστορική συνείδηση, που άν άσφαλώς την είχε τότε όπως την έχει στις ήμερες μας, κολλοσιαίοι φραγγί και της πολιτικής και γενικώςτα της δημιουργικής του προόδου, θάχαν άπο άιώνες κ' άποτέλεσματικά καταρριφθεί μπροστά του.

Άλλά για τούτο το σκοπό άσφαλώς χρειάζεται άπο μέρος μας ιδιαίτερη διαφώτιση στο λαό μας, που χωρίς να του σκεπάζει όλοένα τα άρνητικά και καταστρεφτικά σημεία της άντίδρασης, άπεναντίας φωτίζοντες τα κριτικά ως κ' έφ' ή ρίζα, θ' άνολάθει έξ' ίσου ριζικά να καταπολεμήσει μέσα στη λαϊκή ψυχή και να έξαλείψει την άνεύθυνη «βουκολική» κ' «ειδύλλιακή» άντίληψη της Ζωής, με την όποια δημαγωγείται και διαστρέ-

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Του *'Ορέστη ΚΑΝΕΛΛΗ*

Με το άρθρο του «Οι κακοί έμποροι» στα «Ελεύθερα Γράμματα» της 10 Αυγούστου ο κ. Καρύδης επικρίνει τον ποιητή 'Ελύτη και θίγει μερικά προβλήματα με γενικό ενδιαφέρον ιδιαίτερα τις σημερινές στιγμές. Ξέρω πως πολλοί σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο και γι' αυτό μιιά απάντηση είναι απαραίτητη. Ο γνήσιος και σημαντικός ποιητής 'Ελύτης σαν έμψυχότης, μιιά πλειάδα νέων είχε και έχει μεγάλες υποχρεώσεις και ευθύνες. Μπορεί και πρέπει να κριθεί για τη στάση του τον καιρό της κατοχής κι' έπειτα. Καί τα άρθρα του στην «Ελευθερία» είναι πράξεις κι' αυτά. Γιατί ο λόγος είναι πράξη.

Ο κ. Καρύδης επικρίνει τη δράση του, ή καλύτερα θέλεγα την αντίδρασή του. "Αν ο 'Ελύτης στάθηκε αδιάφορος στην τραγωδία του λαού μας σωστή ή επίκριση. Προχωρώντας όμως ο κ. Καρύδης αντί ν' απαντήσει με έπιχειρήματα στα άρθρα του 'Ελύτη, του άφαιρεί το δικαίωμα να τά γράφει και γενικά να κάνει πολιτική. Γιατί; Τό να γράφει καίτοι άρθρα είναι μιιά δράση κι' αυτή και σε πολλές περιπτώσεις από τις πώ σημαντικές. Ο κ. 'Ελύτης αν δεν έζησε το μαρτύριο του λαού μας σπό παρελθόν αν δε μπόρεσε να κατανοήσει τό μεγάλο και την αναγκαιότητα του άγώνα του δε θα μπορούσε να τό κάνει τώρα κι' έτσι να επανορθώσει τά σφάλματά του; Δε θα πρέπει να τό άφαιρέσουμε αυτό τό δικαίωμα.

Γιατί διαφορετικά δέν του δίνομε μιιά δικαίωση; Τά άρθρα λοιπόν δέν θα κριθούν από τό παρελθόν του αλλά από την αλήθεια που περικλείουν. Μιιά σειρά από σκέψεις που όταν διατυπωθούν γίνονται έργο δέν κρίνονται από τά περασμένα έργα του ανθρώπου που τις διατυπώνει άλλα από την ορθότητά τους. Και για να γι χωρεί παρεξήγηση είναι ανάγκη να πώ ότι θεωρώ λαθεμένες τις περισσότερες απόψεις του κ. 'Ελύτη.

Σήμερα ήθελα μονάχα να πώ ότι ο κ. Καρύδης δέν έβαλε σωστή βάση στην κριτική του κι' άκόμα να κάνω και μερικές σκέψεις. Ο κ. Καρύδης υποστηρίζει πως μπορεί κανείς να κρίνει τον Picasso ή την 9η συμφωνία δίχως να ναι οπτε ζωγράφος οπτε μουσικός και τό χειρότερο χωρίς να καταλαβαίνει από ζωγραφική ή μουσική, ενώ δέν μπορεί να κρίνει τις πράξεις των ανθρώπων όταν κι' ο ίδιος δέν πήρε μέρος σ' αυτές ή στάθηκε ενάντια τους, όταν οι πράξεις τούτες είναι ζωμωμένες με τό αίμα και τις αγωνίες ενός λαού.

Μιιά τέτοια αντιμετώπιση των προβλημάτων δείχνει μιιά σχετική περιφρόνηση για την Τέχνη κι' ένα διαχωρισμό της από τις άλλες μορφές της ζωής. Πιστεύω ότι μαζί με μένα θα διαμαρτυρηθούν έντονα για την αντίληψη αυτή όσοι δουλεύουν στην Τέχνη και μαζί οι αυτών και ο κ. Καρύδης όταν συνειδητοποιήσει την έννοια των γραφομένων του. Η Τέχνη είναι μιιά μορφή ζωής από τις πώ ουσιαστικές για τον άνθρωπο. Γιατί ή Τέχνη γίνεται μ' δλόκληρο τον έαυτό μας με τά πώ βαθειά μυστικά της ύπαρξής μας. Η πραγματωποίηση ενός έργου άπαιτεί δράση και τό έργο τέχνης που γεννιέται και εκφράζει ή σέψη του περιβάλλοντος με τον άνθρωπο είναι ένα κομμάτι του κόσου δπως άκριβώς και μεεις με τις πράξεις μας. Γι' αυτό κανείς δέν έχει περισσότερα δικαιώματα για να κρίνει την Τέχνη άπ' όσα έχει για να κρίνει οποιαδήποτε άλλη μορφή της ζωής έστω την πιο έντονη και την πιο πραγική.

Όταν ο κ. Καρύδης δίνει τό δικαίωμα σόν τον ποιητή 'Ελύτη να γράφει ποιήματα όχι όμως και άρθρα ή να κάνει φιλολογικά διατυπώνει με μεγάλη σαφήνεια μιιά αντίληψη που επικρατεί δυστυχώς σέ πλατύτατους πνευματικούς κύκλους μέσα στην Ελλάδα. Παραδέχεται την ύπεροχή της έκφρασης με τά άποκλειστικά στοιχεία της λογικής πάνω στην πολυσύνηθε έκφραση της Τέχνης που περιλαμβάνει μέσα της τό σέψη. Δέν έχει γίνας άκόμα συνείδηση σόν τόπο μας ή ά ν τ ι σ τ ο χ ι α που ύπάρχει άνεμεσα στή φιλοσοφία, την πολιτική, την ποίηση, τον πεσό λόνο και τις εικαστικές Τέχνες. Και είναι ανάγκη να τονιστεί ότι άλλο σημαίνει αντίστοιχία κι' άλλο έξάρτηση δίχως τό ένα ν' άποκλείει τό άλλο. Η έλλειψη της συνείδησης αυτής είναι ένας από τους παράγοντες που κάνουν τους ανθρώπους της

έπιστήμης των γραμμάτων να θεωρούν κατά βάθος, παρά τις αντίθετες συχνά διαβεβαιώσεις τους, σαν κατώτερες τις εικαστικές Τέχνες. Πόσο πραγματικά πιστεύουν ότι ένα ποίημα ή ένα άγαλάμα μπορεί να περικλείουν τόση σέψη όση κι' ένα φιλοσοφικό έργο;

Αν για να γράφει κανείς άρθρα πολιτικά χρειάζεται γνώση των γεγονότων, για να γίνει ποιηση χρειάζεται βίωση. Αυτό φυσικά δέν σημαίνει πως ένας που κάνει τέχνη και πραγματεύεται ένα θέμα θάπρεπε να τό έχει ζήσει στην έξωτερική πραγματικότητα δηλαδή να τό έχει κατά κόπο τόπο ή ο πο σ τ ε ι. Η ιστορία της Τέχνης είναι μιιά ατέλειαι σειρά από διαψεύσεις για κείνον που θα τό πίστευε. Ο ποιητής, μεταχειρίζομαι τη λέξη με την πιο πλατειά έννοια της, έχει την ικανότητα να ταυτίζεται ψυχολογικά και να ζει τις καταστάσεις ανθρώπων πώλύ διαφορετικών άπ' αυτόν. Ένας ποιητής που όμως τούς ήρωες μπορεί στήν καθημερινή ζωή του να είναι θαύλας, ο Σαίξπηρ δέν είναι ο Βασιλιάς Λήρ, ο Ρέμπραντ δέν έζησε τά μαρτύρια του Χριστού και ο Ντοστογιέφσκου δέν είναι ο Σβιντριγκάλωφ. Όταν και οι τρείς έζησαν τούς ήρωές τους κατά ένα τρόπο. 'Ετσι ο 'Ελύτης πούναι ποιητής ασθένεται πραγματικά τό Lorca και γι' αυτό μπόρεσε να γράφει τις συγκινητικές φράσεις που πα-

ρούν τον πόνο των ανθρώπων, να φέρνει στην άντίθεση τον πόνο της ζωής και να τονίζει την ανάγκη της αντιστοίχιας με τούς ανθρώπους που κάνουν τους ανθρώπους της

Τέχνης. Γιατί ασφαλέστατα δέν φτάνει ή άποιαδήποτε κά οσοδήποτε ίσχυρη ε ι κ ο ν κ λ α σ ι α, να δημιουργήσει μόνη τά εκπαιδευτικά θεμέλια του λαού μας. 'Οσοδήποτε κι' αν πρέπει να γίνει ίσχυρο και άνιλο τό αλέτρι, που δέν πρέπει να βυθισομε στην ως με σήμερα άγονάτατη εκπαιδευτική μας γή, ή οικονομία στην αναγέννηση ένότου της άποτελεί κι' ούτε είναι δυνατό ποτέ ν' άποτελέσει παρά μιιάν έφήμερη και κατά βάθος μοναχά παθητική ανακαωγή. Η εκπαιδευτική αναγωγμάτωσή μας, βεβαίωτατα χρειάζεται να γίνε όσο τό δυνατό πώ πλέρια, άλλ' ο σπόρος που θα πέσει πρώτως - πρώτος μες σ' αυτή τη ριζική αναγωγμάτωση χρειάζεται από πρώτα να ναι διαλεγμένος ένας - ένας, ουσιαστικά διούγονος, καθάριος και γερός.

Στό μεταξύ, βεβαίωτατα, γνωρίζω, πως άπάνω στά βούνα μας, κατά την άνταρκτική περίοδο, άρχισαν να γράφονται από κάποια διαλεχτά και νέα μας εκπαιδευτικά στελέχη, κάμποσα διδακτικά βιβλία της δημοτικής και μέσης μας εκπαίδευσης, με τό σκοπό να χρησιμομήσουν στην καινούρια γενιά, αναμφισβήτητα πηγάζα στην πρόθεσή τους και σόν προορισμό τους, άλλα δίχως άλλο και γραμμένα κάτω άπ' την επείγουσαν ιστορικήν ανάγκη εκείνης της στιγμής. 'Αλλά την ώρα τούτη, είμαι ξέλιος βέβαιος, πως εκεί να τά βιβλία, δέν είναι δυνατό να θεωρούνται άλλως άπ' αυτά τά ίδια εκπαιδευτικά στελέχη που τά γράψανε, παρά μονάχα ως ένα έπειγόν ψυχολογικό ή συναισθηματικό ξεκίνημα της νέας που ζήτουσαν τότε να εξυπηρετήσουν, γενικής κοινωνικής μας, ένδικης και πολιτικής στροφής.

Τ ή ν ώ ρ α τ ο ύ τ η δ έ μ ω σ , ά σ υ ζ ή τ η τ α , χ ρ ε ι α ζ έ τ α ι κ α ι τ ο α λ λ ο. Η καινούρια εκπαιδευτική μας Μέθοδος, από δώ και μπρός, όφείλει να είναι όχι μοναχά ο ήρωικός εικονοκλαστής, άλλα πριν άπ' όλα ο πάντα άγνυριστός και πάντα όρθος, δημιουργικά εκπαιδευτικός μας Ο ι κ ο β ο μ ο ς. Και σέ τούτο τό καιριότατο σημείο ένδιαφέρει πάνω άπ' όλα ή ό ρ θ ή Κ ρ ι τ η ρ ι α κ ή ά φ ε τ η ρ ι α , τ ο ά ρ χ ι κ ο ό ι κ ο β ο μ ο κ ο ν ά λ φ α β ε τ ι κ ή με τό όποιο θα πάρουμε τά ποάτα - πρώτα μέτρα και τις καθαρότατες άρχιτεκτονικές γραμμές άπάνω στίς όποιες θα σηκώσομε. — Βεβαίωτατα ότι ύπακούμε στην πιο άσπια ένωτερική κι' άντι-επιχειρηματική αλήθεια — τό δλόκληρο άνάστημα της νέας παιδευτικής μας όπου μέλλει ν' αναλάβομε τρανή οικοδομή. Και σόν ίδιο αυτό σημείο, τό πιο ύπεύθυνο, πιο καιριο και πιο κρίσιμο, έπικαλομαι ιδιαίτατα την ώρα αυτή από τούς πνευματικούς συντρόφους μου την έντονότερη τους προσοχή, με τις πώ κάτω έντελώς διευκρινισμένες κ' έντελώς άπ' την προσωπική πλευρά μου ύπεύθυνες πνευματικές γραμμές.

Το έλληενικό διήγημα Ο Ι Ν Ε Κ Ρ Ο Ι Τού *'Αλκ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ*

Οι άνοιχοί έπαισαν αμύγδαλα για έπιπέτα... Η άνοιξη έφύλαξε μιιά παράλογη ακινή. Οι Γερμανοί έχουν φύγει τόν 'Οχτώρη, πριν από μήνες. Τούτες τις μέρες μιλάμε για τη Βιέννη, τό Ρήνο, τόν 'Ελδα, τόν Ζούκωφ, τη στρατιά τού Πάτ- τόν, για τή Θουριγγία, τό Μέλανα Δρυμίο, τό Μπερχτεγκάντεν... Μπερχτεγκάντεν... Λέμε για τά στρατόπεδα με τούς σκλάβους, που λυτράωνται, για τ' άνδράποδα που ζαναζόνουν... Κι' έπειτα—διόθε- λε! — είναι ή συμφωνία της Γάλλ- τας, ή Βάρκιζα... ή Άγιος Φραγκίσκος... 'Ορίστε ή πρα- γματικότητα: σέ τόπο και σέ χρόνο... 'Ανοιξα τό παράθυρο' ή γαλή- νη χάιδεε προστατευτικά τά μουγάτα σχήματα: δέντρα, στί- τια, κλειστά παράθυρα, κάγκε- λα, βράντες, στήλους... Ένας χαρταετός υπερεβεινός ηψηλά σέ σύρματα, έσοιε τη μαδημένη ού- ρα του. Ζοφεροί εφιάλτες άργω- ναν λοιπόν τις αισθήσεις μου, ξε- τράπωναν άπ' τις κρύπτες που χανε σκάψει στό νού μου και ξε- χώνονταν έξω, σάρκαζαν προσκα- λώντας με σέ κονταρομαγία. Σέ τούτη την ήσυχία όμως τά νοση- ρά πλάσματα της φαντασίας μου δέν είχαν θέση.

«Μυριάδες, έκατομμύρια άν- θρωποι στά κορφοβούνια, στά φα- ράγια, στούς άνεμοπαρμένους κάμπους, στά μεγάλα ποτάμια, τις άπέραντες θάλασσες, τις κα- ταστραφένες πόλεις, συναγμέ- νοι σέ καταφύγια, σέ όχυρά, σέ χαρκαώματα, ματωμένοι σέ ξέ- να Χαϊδάρια, σπρωγμένοι σέ Και- σαριάνες, στή δύση, στή άνάτο- λη, στίς άκρες της γής, πεθαίνου και ματώνουν τούτην τη στιγμή παλεύοντας ενάντια στή άπτη δι- κιά τους πραγματικότητα: σίδη- ρο, φωτιά, έκτελεστές, πρόδοτες, όθιφες, έκτελεστές, έκρήξεις, βλή- ματα, κελιά και φυλακές, βομ- βαρδισμοί, άρματα, χειροβομβί- δες, τορπίλλες, όρυγα από χαλά- σματα, λυωμένοι χαλκοί, άπώ- νωση, κακιές, άναμμένες θανά- του, μαστιγία, καρφιά, δαυλοί, νύχια, βασιανιές, φανατισμοί, παραφροσύνη... Για όσους έπι- ζήσουν, οι πραγματικότητες αυ- τές θα μεταβληθούν έπειτα από καιρό σέ πηγές άστειρευτές άπ' όπου θ' αναβλύζουν έξω από χρό- νο κι' από τόπο, έξαλλοι κόσμοι, πλάσματα άπειρησπία, άλλόκο- τες οικίες της φαντασίας τους. Μο- νάχα οι νεκροί... Μονάχα οι νεκροί...» 'Ενοιωθα πως ήμου άποχα-

(Συνέχεια στή σελίδα 7)

φεται από πολλούς καιρούς κ' ίσα με τώρα, και την αντικαταστήσει με τη στιβαρή πεποίθηση πώς ή Ένότητα του αυστριακού και ιδιου μας ουσιαστικού κοινωνικών και βιοτικών φιλοδοξιών, άποτελεί τη μόνη έγγηση δημιουργίας άληθινού κοινωνικού και πολιτιστικού μας προορισμού.

Η κοινωνιολογική ιστορία όλων των χρόνων, βρίσκεται πεντά- νοιχη μπροστά μας, για να μας άποκαλύψει πώσο άπόλυτα χι- μαϊρικά είναι όλα τά όνειρα της άμοιβαίας άφοσίωσης και άλλη- λεγγύης, όσο όλα αυτά τά όνειρα δέν ζέδονται άπάνω έντελώς συγκεκριμένο και καθ' όλα άυστηρό κι' άνώτερο Πα ι δ ε υ τ ι κ ο σ κ ο π ο. Καθώς ο έρωτας των φίλων στή συνειδημένη του σε- ζουαλική μορφή, που άναμφίβολα δέν είναι παρά μιιά μοιραία συμπλήρωση του πώ συγκεκριμένου βιολογικού μας έγωισμού, όταν δέν φαίνεται από μιιά προύβλωση έντονη ένωτερική μας άσκη- ση και έπιθυμία, για να καταλήξει εκεί όπου συνήθως καταλήγει, άπαράλλαχτα και όλες οι άνευροπολυμένες κοινωνικές ή ένικές άδελφοποιήσεις, δίχως την άνώτερο Πα ι δ ε υ τ ι κ ή ν έ π ι β λ ε ψ η κ α ι π ε ι θ α ρ χ ι α , είν' άπόλυτα μοιραία να καταλήγουν στην οίκτροτερη ιστορική γρεκοκία, άπ' την άποψη δημιουργίας άληθινού σ' ένα λαό πολιτισμού και προορισμού.

Η εκπαιδευτική μας αναμόρφωση λοιπόν, είναι ανάγκη άπό- λυτη ποσοτ ν' άρχισι στα σχολιά, ν' άρχισι ύπεύθυνα από μέ- ρος μας, μέσα στίς ίδιες μάζες της σημερινής 'Ελληνικής μας κοινωνίας. Κι' ασφαλώς τό πρώτιστο καθήκον μας, άρχίζοντας την εκπαιδευτική αναμόρφωση του λαού μας, είναι τό να κατευ- θύνουμε τό άκόμα άπλαστο αλλά κι' άβαστατα δ υ ν α μ ι κ ο ύ ο π ο σ υ ν ε ι β η τ ο ύ , στούς άνώτερα και θετικότερα έξελκτικούς σκοπούς του, προσκαλώντας το σε ισότιμη με τη δική μας έντε- λώς συνειδητή προσπάθεια, άλληλεγγύη, άμοιβαία κατανόηση και στενή συνεργασία.

'Αλλ' άκριβώς άπ' τό σημείο αυτό και πέρα, άρχινάει ή καθα- ρά προσωπική μας αούταρη δημιουργική υποχρέωση και εύθύνη, που κι' ως σύνολο κι' ως λεπτομέρειες θέτει ή ζήτηση μα τιμή σ κ α ι β π α ρ ε ξ η γ ι α όλους όσους θεωρούνται ή θεωρούν τόν έαυ- τό τους, ζωντανά κι' άληθινά πνευματικά τό τόπο μας στελέχη. Κ' ή εύθύνη τούτη, είν' ή άπάνω σέ ορισμένες κι' αναγνωρισμέ- νες από όλους 'Εκπαιδευτικές Άογές, άπάνω σέ ορισμένο Σχέδιο, κι' άπάνω σέ ορισμένο χρονικό διάστημα, έπιβλητική οικοδόμηση των ριζικών θεμέλιων του όλου αναμορφωτικού 'Εκπαιδευτικού συ- στήματος μας—στίς βαθμίδες πώτα βέβαια της δημοτικής και μέ-σης μας 'Εκπαίδευσης—στην πιο ύπεύθυνη και πιο άφογη εκπαιδευ- τική συγκρότησή τους και μορφή. Είναι περιττό άναμφίβολα τό να τονίσουμε ιδιαίτερα τό γεγονός πως πάντα και παντού τά πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια Σχολικά Διδάγματα είν' εκείνα που θεμελιώνουν και στερεώνουν την άπώτερη δημιουργική εξέ-

είπασης, μισοκοιμισμένος, ζαλι- σμένος. Ο φόθος μ' έσπρωχνε να βρω γύρω μου μιιά κάποια λύ- τρωση, κι' ίσως γι' αυτό νόμισα έξαφω πως άκουσα έναν και- νούργιο θόρυβο, μεταξύ του κοι- τώνα—τούτη τη φορά—και τό γραφείο μου.

«Δολοφόνο — είπα — διαρρη- κτες, κλέφτες, ή ασφάλεια, προ- δότες, τά ές...» Και δυνατά, φωνάζοντας: — Ποιός είναι;

Δέν περίμενα άπάντηση: ήμου άπόλυτα βέβαιος πως δέν περί- μενα άπάντηση. Κανείς δέν μπο- ρούσε να βρισκεται εκεί, πίσω άπ' την κλειστή έσώθωρα μεταξύ του κοιτώνα και του γραφείου μου. 'Αστόσο (είναι κάτι που συ- νέθηκε, είναι από τά πράγματα που κάποτε συμβαίνουν) μιιά φω- νή βούισε μέσ' τά κατάπηκτά μου μάτια:

—Κύριε, μάς καλέσατε. —'Ανοιξτε. Μην άνάψτε φώς— πρόσθεσε άλλη. —'Ετσι ή άλλωώς δε θα μάς δείτε—μθύρισε βιαστικά και τρί- τη.—Μά τι; Μά πως; —'Θ' άνοιχώ—προσπάθησα να βεβαίωσω ο ίδιος τόν έαυτό μου. 'Θ' άνοιχώ γιατί θέλω δε θέλω, κάποιος θόρυβος άκούστηκε άπ' εκεί. Για έξωτικά, πνεύματα κατα- χθόνια, άλαφροστικιστος, στοι- χεία, τριβόλους και ψυχές κατα- ραμένες, δέν είναι κατάλληλη ή εποχή μας. Και μήτε βέβαια οι νεκροί...»

—Έξιμετες έδώ—διέκοψαν κι' οι τρείς φωνές μαζί. Τότε ήσούσα αμέσως. 'Οχι: δέν ήσαν άνθρωποι άληθινοί. 'Η- σαν τά πλήθη από νεκρούς που χαν εξαφικά χωρέσει εκεί μέσα στό μικρό, διπλανό δωμάτιο, ό- πως χασορόσασε στό νού μου. Και πολύ σωστά: τούς εγχα σκεφτεί, τούς εγχα καλέσει ο ίδιος. Δέν ήταν καθ' άνάγη ν' άνοιχώ. Βά- δισα στό γραφείο μου, άπλά.

—Οι στατιστικές δέν συμπλη- ρώθηκαν — παρατήρησα. — Σέ λίγο θ' άρχισουν να δημοσιεύου- νται έπισημα στοιχεία. Θα μάθου- με τις άπώλειες της κάθε χώρας ξεχωριστά. Πόσοι χάρθηκαν σέ μάχες στήν Εηρά, πόσοι στίς θά- λασσες, πόσοι σόν έδρα. — Πολεμιστές. — διευκρίνισε ή μιιά φωνή. —'Αμαχοι και δολοφονημένοι —είπε ή άλλη. —Και πόσοι βασανίστηκαν και μαρτύρησαν—συμπλήρωσε ή τρί- τη—και πόσοι με τό φόβο του θανά- τού... τό φόβο του θανάτου... Μιιά ούιχλη πυκνή άπλώθηκε γύρω—όλόγυρα. Παγωμένη, άντα- ρχησιαστική. Λες πως προσπαθώ- ντας να την άγγίξεις, την αισθα- νούσουν στήν άφή και πως άφησε στά δάχτυλα ήχη ματωμένα.

«Είναι οι ψυχές—άναλογιστηκα —συμπυκνωμένες έτσι κι' δρατές. Δίχως μάτια, δίχως σόματα, δί- χως μορφή. Κι' οι φωνές που φαν- τάζομαι πως άκούω είναι άνικά- νες να δώσουν πώ πλέρια έρημ- νεία σόν πάθος και τη θλίψη τους άπ' όσην έγώ ο ίδιος αισθάνομαι τούτη τη στιγμή.» Σκέφτηκα άκόμη πως όλα αυτά τά έκατομ- μύρια από σκοτωμένους, σαν έν- νοια, άποκτούσαν άθελά μου μιιά έμφωσα ρητορική. 'Ηταν ανάγκη ν' άναζητήσω εικόνες ξεκαθαρι- σμένες, τό πραγικό σχήμα αί- σθη ενός νεκρού μονάχα, έξαπλο- μένως καταγής, άχροϋ, με τά μά-

τις γυαλένια, ορθάνοιχτα, με χα- ραχμένη άσειση στά χαρακτη- ριστικά του τη φρίκη και την ά- γωνία. Εγχα άνάγη να σκεφτώ πρόσωπα, ανθρώπους που θα χ άλλοτε γνωρίζει ζωντανούς. Η παιδιά—τουλάχιστον — κοπέλλες, παλληκάρια, καθώς θα τ' άρπα- ζαν έξαφνου οι έκτελεστές... —Δέν μπορώ να έξηγηθώ—ψι- θύρισα—τόσοι που είσατε, τόσοι που πλανιέστε πάνω στή γή, δε βρισκό τον τρόπο να ένωθώ μαζί σας, να βρω άκέραια την τραγωδία σας. 'Αλλοι άνθρωποι και καιριο κάτι πώ άληθινό άπ' ότι ούτε καν διασοβάνομαι έγώ τώρα. 'Ε- ζάλλου είναι κι' οι άρθριοι, που κάνουν πώ άληθινά την φθε- ρή πραγματικότητα σας: δέκα έ- κατομμύρια, έκκοσι έκκατομμύρια, τριάντα—σαράντα έκκατομμύρια... Νεκροί!...

—Πριν από λίγο—συνέχισα— σηκάθηκα με έντονα τόν τρόπο που έχει άπομείνει μέσα μου, πως τόχα περνούσε άπ' έδώ ατοκί- νητο με Γερμανούς και κανένα έρηνες στά σπία... Πιστεύω πως έσείς—χμ!—χι!—οι φωνές δέν ήρθατε με τ' ατοκίνητο που λέω...»

«Οχι. 'Ημού εγώ που έπεινα τά χέρια πός μακρυνούς τόπους. 'Ηταν σ' ένα θέλα να σκορπίσω τη συνείδηση και τις αισθήσεις μου παντού, να κεντρίσω στήν ύ- ποστάση μου, να επιβάλω σόν έαυτό μου την υποχρέωση συμ- μετοχής στά πάθη, τις θλίψεις, τις άγωνίες, τις άπορίες όλων των ανθρώπων πάνω στή γή. Μιιά προσπάθεια λυτρωμού κόντολο- γής από τό άθλιο, καταβλητικό μαρζωμά μου. Κι' οι φωνές αυ- τές που ήελα άκόμη ν' άκούω, δέν ήσαν παρά ή πάλη μου να προσβάλλω έντός μου τό τεράστιο χάσμα, τό προμακτικό κενό στή ζωή του κόσμου που χε σκάψει ο έξαλλος οίφουνας. «'Ανθρωποι, που ύπνήρεαν... 'Ε- νας, ένας ήσαν άληθινοί για ό- σους σήμερα μόνο τούς θυμούν- ται, για όσους εξαίρανε τις φαντα- σίες, τις χαρές, τις Ικανότητες των χεριών τους; 'Εργάτες, τε- χνίτες, δημιουργοί, ταξιθευτές μέσα σέ βαρκοώλες έντο, θεμέ- νες σέ πασάλους, άνθρωποι που άγάνησαν ανθρώπους... Μιλού- σταν και έξεχωρίζονταν μιιά—μιιά οι φωνές τους στό διάστημα. Τά βήματα τους σέραν τις οικίες τους. Κι' είχαν σχεδόν όλοι—ά- στείο πράγμα—ταυτότητα για να διακρίνεται ζωντανοί άνάμεσα σέ ζωντανούς, και να ναι ο κα- θέννας αυτός που ήταν...» Σωστά, πολύ σωστά... Έ-τσι πρέπει: έμεις που μείναμε δω- ραιματοζόμεθα την τραγωδία των όσων χάθηκαν. 'Οστούο δέν, εξαίρω αν δέν είν- ναι λίγο νεκρές κι' οι ζωντανές ψυχές μας, πληγιασμένες, ματω- μένες, ξεοκισμένες, καθώς ά- φουχγκράτονται—όπως έγώ τούτη τη νύχτα—να καταφάνουν πάλι εκείνοι, που λέγονταν κι' εκείνοι, που—ζητώντας να σκοτώσουν με- σα μας τόν άνθρωπο—θέλανε να είναι «Γερμανοί». 'Απρίλης του 1945

Ο θόρυβος της μηχανής άκού- σθηκε καθαρά: Ένα άσπύ, άργο ατοκίνητο προχωρούσε. 'Αναση- κάθηκα και περίμενα να δώ τό φως των προβολέων... 'Υπάρ- χουν φόθοι, που χουν χαραχθεί στήν ύπόστασή μας, έχουν γίνε ένστοτικο, έξω από τη σέψη και τη βούληση. Σναγαγόριαν εκείνη τη στιγμή όλες οι άγωνίες, που πρεπε να χανε σβύσει, χαμένες σέ μιιά περασμένη, σκληρή, άπάν- θρωπη εποχή, χωρισμένες όριστι- κά άπ' τις άρες τούτες της πρό- φατης άπελευθέρωσής μας. ...Τό ατοκίνητο θά ταν στα- ματημένο τάρα ο θόρυβος της μηχανής δέν άκούογταν και μήτε λάμψη φαίνόταν άπό προβολείς. 'Τούτη τη νύχτα—είπα άφήνοντας τόν έαυτό μου να πνιγεται μέσα σόν ένωπικό θάμπος της παραι- σθησης — γύρισαν στήν πόλη οι Γερμανοί και έξαμώθησαν για έκδίκηση παντού. Κρατάνε κατα- λόγους με όνόματα... Τά δεκεί- θριανά... τά δεκείθεριανά... ή σύγκρουση... τ' άνθρωπομάζω- μα... οι άτιμίες... οι έρηνες στά σπία... κι' οι άνακρισίες... οι καταδότες... οι δικοί μου... οι άλλοι... όλα τά όσα έγιναν ήσαν φαντασίες... Τώρα α τ ο ι έπέστρεψαν. Παιχνίδι ήταν ή φυ- γή τους.»

Ένας κίτρινος, άρρωστημένο εφιάλτης σερνόταν σόν σκοτάδι κι' έπαιζε μπρός στα μάσκιεστα βλέφαρά μου. 'Ηξαιρα πός προί- μενα: βήματα, φώς, φωνές. Θα τράνταζαν την καγκλωλή θύρα

«Ανοιξα τό παράθυρο' ή γαλή- νη χάιδεε προστατευτικά τά μουγάτα σχήματα: δέντρα, στί- τια, κλειστά παράθυρα, κάγκε- λα, βράντες, στήλους... Ένας χαρταετός υπερεβεινός ηψηλά σέ σύρματα, έσοιε τη μαδημένη ού- ρα του. Ζοφεροί εφιάλτες άργω- ναν λοιπόν τις αισθήσεις μου, ξε- τράπωναν άπ' τις κρύπτες που χανε σκάψει στό νού μου και ξε- χώνονταν έξω, σάρκαζαν προσκα- λώντας με σέ κονταρομαγία. Σέ τούτη την ήσυχία όμως τά νοση- ρά πλάσματα της φαντασίας μου δέν είχαν θέση.

—Κύριε, μάς καλέσατε. —'Ανοιξτε. Μην άνάψτε φώς— πρόσθεσε άλλη. —'Ετσι ή άλλωώς δε θα μάς δείτε—μθύρισε βιαστικά και τρί- τη.—Μά τι; Μά πως; —'Θ' άνοιχώ—προσπάθησα να βεβαίωσω ο ίδιος τόν έαυτό μου. 'Θ' άνοιχώ γιατί θέλω δε θέλω, κάποιος θόρυβος άκούστηκε άπ' εκεί. Για έξωτικά, πνεύματα κατα- χθόνια, άλαφροστικιστος, στοι- χεία, τριβόλους και ψυχές κατα- ραμένες, δέν είναι κατάλληλη ή εποχή μας. Και μήτε βέβαια οι νεκροί...»

—Έξιμετες έδώ—διέκοψαν κι' οι τρείς φωνές μαζί. Τότε ήσούσα αμέσως. 'Οχι: δέν ήσαν άνθρωποι άληθινοί. 'Η- σαν τά πλήθη από νεκρούς που χαν εξαφικά χωρέσει εκεί μέσα στό μικρό, διπλανό δωμάτιο, ό- πως χασορόσασε στό νού μου. Και πολύ σωστά: τούς εγχα σκεφτεί, τούς εγχα καλέσει ο ίδιος. Δέν ήταν καθ' άνάγη ν' άνοιχώ. Βά- δισα στό γραφείο μου, άπλά.

—Οι στατιστικές δέν συμπλη- ρώθηκαν — παρατήρησα. — Σέ λίγο θ' άρχισουν να δημοσιεύου- νται έπισημα στοιχεία. Θα μάθου- με τις άπώλειες της κάθε χώρας ξεχωριστά. Πόσοι χάρθηκαν σέ μάχες στήν Εηρά, πόσοι στίς θά- λασσες, πόσοι σόν έδρα. — Πολεμιστές. — διευκρίνισε ή μιιά φωνή. —'Αμαχοι και δολοφονημένοι —είπε ή άλλη. —Και πόσοι βασανίστηκαν και μαρτύρησαν—συμπλήρωσε ή τρί- τη—και πόσοι με τό φόβο του θανά- τού... τό φόβο του θανάτου... Μιιά ούιχλη πυκνή άπλώθηκε γύρω—όλόγυρα. Παγωμένη, άντα- ρχησιαστική. Λες πως προσπαθώ- ντας να την άγγίξεις, την αισθα- νούσουν στήν άφή και πως άφησε στά δάχτυλα ήχη ματωμένα.

«Είναι οι ψυχές—άναλογιστηκα —συμπυκνωμένες έτσι κι' δρατές. Δίχως μάτια, δίχως σόματα, δί- χως μορφή. Κι' οι φωνές που φαν- τάζομαι πως άκούω είναι άνικά- νες να δώσουν πώ πλέρια έρημ- νεία σόν πάθος και τη θλίψη τους άπ' όσην έγώ ο ίδιος αισθάνομαι τούτη τη στιγμή.» Σκέφτηκα άκόμη πως όλα αυτά τά έκατομ- μύρια από σκοτωμένους, σαν έν- νοια, άποκτούσαν άθελά μου μιιά έμφωσα ρητορική. 'Ηταν ανάγκη ν' άναζητήσω εικόνες ξεκαθαρι- σμένες, τό πραγικό σχήμα αί- σθη ενός νεκρού μονάχα, έξαπλο- μένως καταγής, άχροϋ, με τά μά-

—Πριν από λίγο—συνέχισα— σηκάθηκα με έντονα τόν τρόπο που έχει άπομείνει μέσα μου, πως τόχα περνούσε άπ' έδώ ατοκί- νητο με Γερμανούς και κανένα έρηνες στά σπία... Πιστεύω πως έσείς—χμ!—χι!—οι φωνές δέν ήρθατε με τ' ατοκίνητο που λέω...»

«Οχι. 'Ημού εγώ που έπεινα τά χέρια πός μακρυνούς τόπους. 'Ηταν σ' ένα θέλα να σκορπίσω τη συνείδηση και τις αισθήσεις μου παντού, να κεντρίσω στήν ύ- ποστάση μου, να επιβάλω σόν έαυτό μου την υποχρέωση συμ- μετοχής στά πάθη, τις θλίψεις, τις άγωνίες, τις άπορίες όλων των ανθρώπων πάνω στή γή. Μιιά προσπάθεια λυτρωμού κόντολο- γής από τό άθλιο, καταβλητικό μαρζωμά μου. Κι' οι φωνές αυ- τές που ήελα άκόμη ν' άκούω, δέν ήσαν παρά ή πάλη μου να προσβάλλω έντός μου τό τεράστιο χάσμα, τό προμακτικό κενό στή ζωή του κόσμου που χε σκάψει ο έξαλλος οίφουνας. «'Ανθρωποι, που ύπνήρεαν... 'Ε- νας, ένας ήσαν άληθινοί για ό- σους σήμερα μόνο τούς θυμούν- ται, για όσους εξαίρανε τις φαντα- σίες, τις χαρές, τις Ικανότητες των χεριών τους; 'Εργάτες, τε- χνίτες, δημιουργοί, ταξιθευτές μέσα σέ βαρκοώλες έντο, θεμέ- νες σέ πασάλους, άνθρωποι που άγάνησαν ανθρώπους... Μιλού- σταν και έξεχωρίζονταν μιιά—μιιά οι φωνές τους στό διάστημα. Τά βήματα τους σέραν τις οικίες τους. Κι' είχαν σχεδόν όλοι—ά- στείο πράγμα—ταυτότητα για να διακρίνεται ζωντανοί άνάμεσα σέ ζωντανούς, και να ναι ο κα- θέννας αυτός που ήταν...» Σωστά, πολύ σωστά... Έ-τσι πρέπει: έμεις που μείναμε δω- ραιματοζόμεθα την τραγωδία των όσων χάθηκαν. 'Οστούο δέν, εξαίρω αν δέν είν- ναι λίγο νεκρές κι' οι ζωντανές ψυχές μας, πληγιασμένες, ματω- μένες, ξεοκισμένες, καθώς ά- φουχγκράτονται—όπως έγώ τούτη τη νύχτα—να καταφάνουν πάλι εκείνοι, που λέγονταν κι' εκείνοι, που—ζητώντας να σκοτώσουν με- σα μας τόν άνθρωπο—θέλανε να είναι «Γερμανοί». 'Απρίλης του 1945

Ο θόρυβος της μηχανής άκού- σθηκε καθαρά: Ένα άσπύ, άργο ατοκίνητο προχωρούσε. 'Αναση- κάθηκα και περίμενα να δώ τό φως των προβολέων... 'Υπάρ- χουν φόθοι, που χουν χαραχθεί στήν ύπόστασή μας, έχουν γίνε ένστοτικο, έξω από τη σέψη και τη βούληση. Σναγαγόριαν εκείνη τη στιγμή όλες οι άγωνίες, που πρεπε να χανε σβύσει, χαμένες σέ μιιά περασμένη, σκληρή, άπάν- θρωπη εποχή, χωρισμένες όριστι- κά άπ' τις άρες τούτες της πρό- φατης άπελευθέρωσής μας. ...Τό ατοκίνητο θά ταν στα- ματημένο τάρα ο θόρυβος της μηχανής δέν άκούογταν και μήτε λάμψη φαίνόταν άπό προβολείς. 'Τούτη τη νύχτα—είπα άφήνοντας τόν έαυτό μου να πνιγεται μέσα σόν ένωπικό θάμπος της παραι- σθησης — γύρισαν στήν πόλη οι Γερμανοί και έξαμώθησαν για έκδίκηση παντού. Κρατάνε κατα- λόγους με όνόματα... Τά δεκεί- θριανά... τά δεκείθεριανά... ή σύγκρουση... τ' άνθρωπομάζω- μα... οι άτιμίες... οι έρηνες στά σπία... κι' οι άνακρισίες... οι καταδότες... οι δικοί μου... οι άλλοι... όλα τά όσα έγιναν ήσαν φαντασίες... Τώρα α τ ο ι έπέστρεψαν. Παιχνίδι ήταν ή φυ- γή τους.»

Ένας κίτρινος, άρρωστημένο εφιάλτης σερνόταν σόν σκοτάδι κι' έπαιζε μπρός στα μάσκιεστα βλέφαρά μου. 'Ηξαιρα πός προί- μενα: βήματα, φώς, φωνές. Θα τράνταζαν την καγκλωλή θύρα

«Ανοιξα τό παράθυρο' ή γαλή- νη χάιδεε προστατευτικά τά μουγάτα σχήματα: δέντρα, στί- τια, κλειστά παράθυρα, κάγκε- λα, βράντες, στήλους... Ένας χαρταετός υπερεβεινός ηψηλά σέ σύρματα, έσοιε τη μαδημένη ού- ρα του. Ζοφεροί εφιάλτες άργω- ναν λοιπόν τις αισθήσεις μου, ξε- τράπωναν άπ' τις κρύπτες που χανε σκάψει στό νού μου και ξε- χώνονταν έξω, σάρκαζαν προσκα- λώντας με σέ κονταρομαγία. Σέ τούτη την ήσυχία όμως τά νοση- ρά πλάσματα της φαντασίας μου δέν είχαν θέση.

—Κύριε, μάς καλέσατε. —'Ανοιξτε. Μην άνάψτε φώς— πρόσθεσε άλλη. —'Ετσι ή άλλωώς δε θα μάς δείτε—μθύρισε βιαστικά και τρί- τη.—Μά τι; Μά πως; —'Θ' άνοιχώ—προσπάθησα να βεβαίωσω ο ίδιος τόν έαυτό μου. 'Θ' άνοιχώ γιατί θέλω δε θέλω, κάποιος θόρυβος άκούστηκε άπ' εκεί. Για έξωτικά, πνεύματα κατα- χθόνια, άλαφροστικιστος, στοι- χεία, τριβόλους και ψυχές κατα- ραμένες, δέν είναι κατάλληλη ή εποχή μας. Και μήτε βέβαια οι νεκροί...»

—Έξιμετες έδώ—διέκοψαν κι' οι τρείς φωνές μαζί. Τότε ήσούσα αμέσως. 'Οχι: δέν ήσαν άνθρωποι άληθινοί. 'Η- σαν τά πλήθη από νεκρούς που χαν εξαφικά χωρέσει εκεί μέσα στό μικρό, διπλανό δωμάτιο, ό- πως χασορόσασε στό νού μου. Και πολύ σωστά: τούς εγχα σκεφτεί, τούς εγχα καλέσει ο ίδιος. Δέν ήταν

Η πνευματική μας κληρονομιά Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ...

Του Γιάννη ΒΗΛΑΡΑ

Ο φωτισμός του Γένους είναι ιερό και απαραίτητο χρέος όλων των προκομμένων.

Μόνε το διόρθωμα της φυσικά διορθωμένης μας γλώσσας, να σου είνω την αλήθεια, δέν τό άπεικονίζω τελείως.

— Καί εγώ, μά την αλήθεια, είπε ο Λογιώτατος. Καί άς έκανα τόσου κόπου σ' αυτή την υπόθεση, έχω κάποιαν ύποψία, ότι δέν παρά είναι σωστή ή γνώμη των σοφών μας. Άλλά στοχάζομαι πάλε, πώς να τούς πλανάει όλος ο νοός τους και βρίσκονται τόσο προκομμένοι στον ίδιο λάθο;

Ο άνθρωπος, όσο κυριεύεται από τις πρόληψεις, όπου δέν απολείπουν να κολακεύουν και τό νού των πλιό φωτισμένων, είναι άδύνατο να επιτύχει τό δρόμο, όπου φέρεη στη μάθηση της αλήθειας. Όλοι οι λογαριασμοί είναι υπόθεσης και γνώμες, όπου χαλνιούνται από άλλες καινούριες, κι όπου τόν βιάζουν να φέρεη γύρα πάντα στον ίδιο τόπο, σκονταβόντας άκοπα, και δίχως φώς παντοχής, να φθάσει καμιά φορά στό τέλος όπου γυρεύει, τρέχοντας στα χαμένα.

Καί σταθερός στην Ισχυρογνωμία του δέν στρέγει ν' άφηγκρασθεί τόν όρθό λόγο, όπου δυνατά του φωνάζει: να μην αποβλέπει σ' άλλο από τό όφελος, όπου ήμπορεί ν' απολάβει σε κάθε σπουδή του, και γένεται απός του ή πρώτη θυσία της γνώμης του, άφορμής, όπου διδάχοντας άλλους δέν σφάλματα, πο τίς εταί τό σ'ό από τ'αύτα, όπου χάνει ως τό ύστερο τήν αίσθηση της αλήθειας και άσέρει κατόπι του τόν έλωσ τής πλάνης μαζί με τούς άλλους.

Ευθύς όμως όπου μπορέσει να ζετινάξει αυτές τις πρόληψεις από πανωθού του για μία στιγμή, έκείνη την ίδια στιγμή, λαγαρίζουν τα μάτια του υπό του. Καί σκορπίζει τό πυκνό σύννεφο, όπου τά εθάμπατο ως τότες. Από κείνη τη στιγμή μοναγά ήμπορεί να στοχάζεται και να λογαριάζει όρθά. Έπειδή και θεμελιωμένους επάνω σε καθαρές και στερεές άρχές, παρμένες από τη φύση των πραγμάτων, εύκολα του βολεϊ να ξεχωρίσει τό λάθο απ' την αλήθεια.

Τότες μοναγά ήμπορεί να γνωρίσει πόσο είναι άτοπο να φαντάζεται, πώς ένα νένος ξεπέφτει από τόν πρώτο βαθμό του, πώς του λείπουν οι τέχνες κι οι επιστήμες, πώς δέν γίνεται να φιλοσοφήσει, άφορμής που δέν κρένει την άπαρχής του γλώσσα.

... Ο φωτισμός, Λογιώτατε, δέν κρέμεται από τούτη ή έκείνη τη γλώσσα. Χρειάζεται από μία σε κάθε γένος για να νροικιέται. Κι αυτό τό μέσο τό έχάρισε ή προνοητική σοφία του Πλάστου. σ' όλες τις φυλές των ανθρώπων, για να βοηθιούνται σ' όλες τις λογιαστές και πολυάριθμες χρείες.

Χρειάζεται μία γλώσσα σε κάθε γένος για να γροικιέται. Η άληθινή γλώσσα ενός γένου είναι ή κοινή και συνηθισμένη σε όλους. Η γλώσσα πρέπει να όρθογράφεται και μιλείται. Τέλος, όσο δέν λείπουν οι πρόληψεις των λογιωτάτων, τό Γένος δέν γλέπει ποτέ του ήμέρα...

Διά να μη μάς όνομάσουν όμως όκηνορη και άκαμάτηδες, χρειάζεται, μοφ φαίνεται, να τούς άποδείξουμε με την πράξη, ότι γελιούνται στους στοχασμούς τους.

Δέν πρέπει πάλι ν' απελπιζόμαστε ολότελα να τούς γυρίσουμε, άφου ίδου κι αυτοί φανερά τό μεγαλύτερο όφελος, όπου ήμπορούν να απολάβουν οι νέοι με τόν τρόπο μας. Η μεταγλώττιση των βιβλίων είναι τό άναγκαϊότερο.

Τό γένος μας έχει χρεία από τέχνες, έχει χρεία από σκολεία τακτικά. Καί από σκολεία δυό λογίων: άνώτερα και κατώτερα, οργανισμένα κατά τη σημερινή κατάστασή του. Στα κατώτερα σκολεία πρέπει τα παιδιά από τά πέντε ως τά δώδεκα να μαθαίνουν να διαβάσουν τη γλώσσα του καλά και να τη γράφουν σωστά και να την προσφέρουν καθαρά και να την άπομαθαίνουν με τό τακτικό όνομαστικό λεξικό όλων των κοινών και μερικών λέξεων.

... Καί έτσι κατάστασησαν τη γλώσσα τους για τό γένος διπλωματικά κλειδιά, όπου κανένας να μην τούς καταλασθαίνει. Καί θέλουν να διακρένονται από τόν κοινό λαό όχι με πράγματα άληθινά και μεγάλα και με ίδιές ύψηλές, άναγκαίες, και όφελίμες, αλλά με λέξεις και κατάληδες παλιές, σαν οι "Αρχοντες των Κορφών, οι όποιοι με μοναγά τίτλους πάσης ξεροκαμψίας, άγαπούν να διακρένονται από τούς λοιπούς συμπατριώτες τους, τούς όποιοι τους καταφρονούν τόσο, όπου ούδέ να τούς κρένουν δέν καταδέχονται, γάρια σε καμιά ανάγκη τους, — ούδέ να τούς ιδοϋν, αλλά και άνα σεργιανίζουν δε σηκώνουν μάτια να τούς κοιτάξουν μην τύχει και μαγαρίσει ή άρχοντιά τους ή φαντασμένη. Έπειδής ή άληθινή άρχοντιά δέν μαγαρίσει ποτέ.

Άλλά, καθώς τούτοι οι άρχοντες, μη έχοντας την άληθινή άρχοντιά, πασιζούν με την ψευτική να δείζουν την άληθινή, όχι εύεργετώντας τό λαό, αλλά καταφρονώντας τον, τό ίδιο κάνουν και οι λογιώτατοί μας. Καταφρονώντας τη γλώσσα του γένους τους, κρένουν μία γλώσσα άνηκουστη και με τούτο θέλουν να δεινώνουν μάθηση και προκοπή μενάλη.

Κρούν όμως κρού σίδηρο, άν με τις έλληνικοϋδες τους άγωνίζονται να τιμηθούν από τό γένος τους. Έπειδής ο λαός τότες τιμάει τόν άλλο, άντα να τόν καταλάβει καλλίτερο του και όπου να τό θέλει τό καλό.

Άλλωώς, τόν όχτρεύεται, τόν καταφρονάει, και τόν περιγελάει...

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΜΑΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Του Φοίβου ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ

Τό προηγούμενο τεύχος των «Ε. Γ.» φιλοξένησε ένα άρθρο του κ. Μ. Δούνια για τη Συμφωνική μας Ορχήστρα.

Ένα άρθρο από τόν κ. Δούνια έχει πάντα διπλό ενδιαφέρον. Τόσο γιατί προέρχεται από άνθρωπο με βαθειά μόρφωση πάνω στα μουσικά ζητήματα, όσο και γιατί άπό σήμερα πολύ λίγο άπασχόλησε τούς πνευματικούς μας ανθρώπους ή θεωρητική αντιμετώπιση των μουσικών ζητημάτων μας. Ακριβώς γιαυτό τό λόγο τό άρθρο του κ. Δούνια δίνει άφορμή στις παρακάτω γραμμές που νομίζουμε πως βάζουν τά πράγματα στη θέση τους. Γιατί χωρίς να τό θέλει—κι είναι τόσο φυσικό μία και βρίσκεται έξω απ' τη ζωή της ορχήστρας—άντι να βοηθήσει στην ανάπτυξη της συνεχίζει μία κατάσταση που ως τά σήμερα στάθηκε βασική αίτια για τό καλλιτεχνικό επίπεδο που βρίσκεται ή ορχήστρα μας.

Ο κ. Δούνιας διαπιστώνει άπλωδώς μία κατάσταση. Όμως δέν εξέτάζει τά βαθύτερα αίτια. Δέν βλέπει την πορεία της ορχήστρας απ' την ίδρυσή της ως τά σήμερα, ή η εξέλιξη της, τούς άγώνες της. Γιατί μόνον έτσι άν εξέτασσουμε τό πρόβλημα της ορχήστρας μας θα μπορέσουμε να καταλήξουμε σε θετικά συμπεράσματα για τούς βαθύτερους λόγους που την κρατούν στο σημερινό επίπεδο, χωρίς να την αφήνουν να αναπτυχθεί. Ακόμα—κι αυτό είναι τό σπουδαιότερο—θα μπορέσουμε γρηγορα πιά μία και ξερούμε την αίτια να προχωρήσουμε στην αντιμετώπιση μιας άνασυγκρότησης, τόσο καλλιτεχνικής όσο και γενικότερης.

Τά ζωντανά στοιχεία της ορχήστρας—και τέτοια εύτυχώς υπάρχουν πολλά—συνειδητά πιστεύουν στην εύθύνη που κάθε μέλος της φέρνει στους ώμους του για την καλλιτεχνική της όποσταση. Ακόμα ξερούν καλά πως ή τύχη κάθε καλλιτέχνη δέν συνταίτιζεται με τού έργατή, ούτε έχουν σαν άρχή: μεγαλύτερο μεροκάματο—λιγότερη δουλειά.

Η όλη τους ως τά σήμερα δράση μάς πειθεί άρράνταχια για τά παραπάνω.

Η άγάπη και μόνο ή άγάπη αυτών των ανθρώπων στην τέχνη τους και στην κοινωνική τους άποστολή είναι ή αίτια που σήμερα έχουμε συμφωνική ορχήστρα. Η άγάπη τους είναι κείνη που βοήθησε τό ταλέντο ενός Μητροπούλου να πάρει την εξέλιξη που πήρε και σήμερα να τιμά τό έλληνικό όνομα σε διεθνή μουσικά κέντρα.

Ακόμα ή άγάπη τους στάθηκε ή αίτια της μόνης οδισιαστικά τόσο αξιόλογης μουσικής κίνησης στην Αθήνα με τόσους διάσημους ξένους μαέστρους. Ποιός ήμπορεί να ξεχάσει τις ύπεροχές τέταλέσεις που μάς έδωσαν ως τά τώρα μ' ένα Ντομπρόβεν. Βάλτερ κλπ. Όμως ποιός ξέρει τί έγτελέσεις που μάς έδωσαν ως τά μερα; Ποιός ξέρει πως όταν βρισκόταν ακόμα στο Ωδείο Αθηνών κάτω από τη διεύθυνση μερικών καθώς πρέπει κυριών της Αθήνας που άνεύθυνα σε όπορ διαχειρίζονταν τό μόνο μας καλλιτεχνικό οργανισμό επί χρόνια πληρώνονταν μόνο τέσσερις μήνες τό χρόνο και ότι βρισκόταν στη διάθεση του πρώτου κ. συμ-

θούλου γιατί κανένας νόμος δέν τούς προστατεύει;

Πώς ήταν λοιπόν δυνατόν να μην παίζουν και σε άλλα κέντρα—ταξέρνα, θέατρο κλπ.—που άναγκαστικά έχει άποτέλεσμα να μειώσει την καλλιτεχνική τους προσφορά στην ορχήστρα; Και με ποιά κουράγιο κάτω από τέτοιους καταθλιπτικούς βιωτικούς όρους μπορούσαν να ενδιαφέρονται για την καλλιτεχνική τους ανάπτυξη και την τεχνική πρόοδο;

Για τά τόσα τους ζητήματα τί έκαιαν ως τά τώρα οι τόσοι κατά καιρούς άφέντάδες της ορχήστρας; Τό μόνο που έβρισκαν να λένε τόσο τά διάφορα συμβούλια του Ωδείου Αθηνών όσο και τό ντουέτο Βουλπιώτης—Μπέτρος τόν καιρό της κατοχής είναι ότι ή τέχνη χρειάζεται ανθρώπους που πρέπει να προσφέρουν άκόμα και τη ζωή τους, κι όλα αυτά τά δίμορα λόγια που κι ο κ. Δούνιας ξεκινώντας βέβαια από διαφορετική σκοπιά θίγει στο άρθρο του.

Άραγε είναι γνωστό ότι ύστερα από τόσους άγώνες για την κρατικοποίηση της ορχήστρας άκόμα δέν υπάρχει ταμείο σύνταξης για ανθρώπους που 15—20 τώρα χρόνια προσφέρουν μουσική στην Αθήνα;

Αν δέν ενδιαφερόμαστε για τη λύση τέτοιων βασικών ζητημάτων είναι ματαιοπονία να ζητούμε ούσιαστική και διαρκή πρόοδο στη συμφωνική μας ορχήστρα.

Μόνο όταν λυθεί σταθερά τό οικονομικό πρόβλημα της ορχήστρας θα δοϋμε σε συνέπεια τόν και τη λύση όλων των άλλων ζητημάτων που άποτελούν την καλλιτεχνική της εκδήλωση.

Σ' αυτό θα βοηθήσει θετικά ή ένοποίηση όλων των μουσικών σ' ένα Μουσικό Έπιμελητήριο απ' τό όποιο ύπεύθυνα πιά θα άποφασίζονται και θα πραγματοποιούνται κάθε μουσικό ζήτημα παίρνοντας απ' την άρχή την κατάλληλη οργανωτική του μορφή.

Ο κ. Δούνιας θίγει άκόμα ένα ζήτημα στο άρθρο του. Λέγει ότι ο ζήλος της ορχήστρας μας να φανεί αντίξεια σε ξένους μαέστρους άμθλύνεται όταν αντικρύζει τούς παλιούς γνωστούς της όδηγούς. Έδώ διαφωνούμε ριζικά. Τό τόσο έκδηλο διαφορετικό άποτέλεσμα που είχαμε μόλις ξένος ξένος μαέστρος όδήγησε την ορχήστρα μας—όπως στην περίπτωση του νεαρού Κίς—πρέπει να έχουμε τό θάρρος να ποϋμε πως όφείλεται στην διαφορετική ικανότητα του μαέστρου. Ακόμα άς μή ξεχνάμε τούτο. Ότι άν υπάρχει μία κάποια άδιαφορία όταν αντικρύζουμε τούς παλιούς, γνωστούς όδηγούς είναι γιατί ποτέ ως τά τώρα δέν βοήθησαν τούς μουσικούς μας ν' αντιμετώπιζον θετικά κι' άποτελεσματικά τά τόσα τους ζητήματα. Έξάφρησ κανεί ή σημερινή διεύθυνση της ορχήστρας γεγονότα που μ' ενδιαφέρον παρακολουθείται απ' τούς μουσικούς μας.



Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΡΝΑΛΗ Σύγχρονη ποίηση

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Της Νίκης Α. ΠΕΡΔΙΚΑ

(Προσεχώς κυκλοφορεί, στις εκδόσεις Α. Καραβία, «Η Άληθινή Άπολογία του Σωκράτη, του Κ. Βάρναλη. Μ' αυτήν, την έκτασία, δημοσιεύουμε τό άνεκδοτο γράμμα του Παλαμά που χρησιμαεί σαν πρόλογος της καινούργιας αυτής έκδοσης.)

Φίλε Βάρναλη,

Μά πρέπει δυό λόγια να σου στείλω. Είναι μιά άρρώστια που με παρανοεί γρηγορ' άργά να μ' άδράξει. Τόσες φορές είχες την καλωσύνη να μοϋ στείλεις τά γραμμένα σου και είχα την άδικαια κρίση να σ' εδχαριστήσω. Άπό καμιά εγγονισιά ούτε μικροκαμία. Τεμπελιά; Τάχα ήμπορεί. Μά είναι κάτι άλλο. Τώρα καθάρωτερα τό καταλασθαίνω με την «Άληθινή άπολογία του Σωκράτη» σου. Δέος! Ένα είδος φόβος μήπως δέν σου άποκριθώ καθώς θά πρέπει, ή με λένα ή με περισσότερα λόγια, στα βιβλία σου. Μία φορά έβαλα μιά ύπογραφή διαμαρτυρίας για μιά άδικια που θά σου γινόταν. Όχι για τό φρόνημά σου, που θά μπορούσε να κριθί άσυμβίβαστο στο έπάγγελμα. Άλλά για τό πνεύμα σου τό στογγυλό και τό λαμπρό, όσο κι' άν είναι δύσκολο να τό παραστήσουν αισθητά σχήματα λόγου τό άσύλληπτο τό πνεύμα σου που θά μπορούσε να έπιθάλη τό συμβίβασμό σε χρέος: καλά καλά δέν έπιμένω, μά νομίζω. Άλλά τώρα φόβος ή άφοβία πρέπει να παραμερισθί με δυό τρία, με φτωχά ή με περιττά λόγια, αυτό τό θέος. Δηλαδή, έμένα έόένα για σένα, προς έμένα για μένα. Δέν πρόκειται για κανένα τρίτο πρόσωπο, άπλό ή διπλό. Δέν τά λογαριάζω. Και λοιπόν με τό Σωκράτη σου νομίζω, πως φαίνεται καθάρωτερα ή δύνάμη σου και ή χάρη σου. Μην ξεχνάς, χρόνια τώρα, πως, νεωρτάτος, σ' έμένα πρωτοήρθες για να μοϋ εμπιστευθίς τά πρώτα σου στιχογραφικά δοκίμια. Τά φυλάγω άκόμα χειρόγραφα και άναχωρώντας από τη θετική αυτή πηγή ύπορδ να μετρήσω καλύτερ' από άλλους τά βήματα και την προκοπή σου στην ποίηση, που αυτή μοναγά μ' ενδιαφέρει. Η πρώτη μου ματιά ήτανε να βρω ποιός θά μπορούσε να λογιωθί ως δάσκαλός σου, από τόν όποιο και ξετινάχτηκες. Μοϋ φαίνεται, — άδιάφορο, άν άσυνείδητα ή συνειδητά για μένα κρατεί ή διάθεση να βρω ένα σου από τά ντόπια μας σπρωγμένο ξεκίνημα — είναι ο καυγάς του Λασκαράτου, ο καυγάς Άχιλλέα και Άγαμέμνονα. Σπρώξιμο λέω ένός, που στέκεται στη θέση του, σ' ένα, που ξεκινά και πάει και ξεπερνά. Ο Λασκαράτος με δλο τό τό έξαιρετικό τετραγωνικό ταλέντο δέν έχει τίποτε σχεδόν να κάμη με τό λυρισμό. Κ' έόένα τρέφει, με όλα σου τά σαρκαστικά καμώματα, ή λυρική μαγία. Κάτι πολύ διαφορετικό. Και όμως από τό Σωκράτη σου σε λένε, άν τις έβινες τό λασκαράτικο ένδεκασάλλασθο, θά ταίριαζαν αξιόλογα ή θά σ' έφεραν υψηλότερα. Άλλά με τά πεζά σου ή με τό στιχο σου ξερείς να κρατίσαι γερά. Η γλώσσα σου εξαίσινα στην καλλιτεχνική έφαρμογή μιάς άρχής, που της άμφισβητώ, τώρα με την πρεσβυτική πείρα μου, πάντ' άπόλυτη την αλήθεια της — και μ' όλο τό παράδειγμα

της επιτυχίας της μέσα στο στιχο — στον πεζό μας λόγο. Η άρχαιογνωσία σου όσο κι' άν είναι άνακατεμένη με τη σάτιρά σου ξεμυτίζει αξιόλογα. Διαβάζοντάς σε σημείωσα στο περιθώριο κάποιες: «Η άρχαιογνωσία μαζί με την κοροΐδια χορεύουν τόν καρσισλαμό». Ά! ή κοροΐδια! της άπευθύνεις καλέσματα συγκινητικά. Είναι ή Μοϋσα σου. Ο ύπαιγιμός κι' ο άναχρονισμός. Συγχρονίζονται. Δυό θεοάποντες τοϋ τεχνητή ύπάκουοι κάνουν ένα έπαναστατικό δαιμόνιο. Κάνουν τό Σωκράτη, από άρχαίο μοντέρνο, χωρίς μήτε του άρχαίου του να κατοφάνεται μήτε ο υστερητισμός να ζημιώνεται. Προστατεύει και τούς δυό ο λυρισμός. Ο καμμένος ο ποιητής, όπου άνακατευθί, ξεσει και συγυρίζει. Μας δίνεις μιά αυτοψυχογραφία του φιλόσοφου διασκεδαστικώτατη. Και μάς θυμίζεις, πως όσο κι' άν ο Σωκράτης βουτήγτηκε στη διαλεκτική, όσο κι' άν την έπολέμησε τη σοφιστική — σοφιστής κι' αυτός, όσο κι' άν είναι ή συνείδηση του Πλάτωνα — είναι ο Σωκράτης έκείνος, που άναλυατοποιεί, στα νιάτα του, μάς έθακε τίς Χάριτες. Μοϋ φτάνουν. Η κοροΐδια. Η κοροΐδια σου. Παγιγίδι και τέχνη. Γιατί τέτοια είναι και ή Τέχνη. Μαζί ίσοτελεστία και ξεσυνηθισία. Με την έλευθερία της, άπλυτη, συνταίριαζει και τά δυό. Μήτε που ήμπορεί χωρίς έλευθερία να τη φαντασθίς. Μία φορά κ'έναν καιρό νύωριζα έναν παππά. Καρακαντάς τ' όνομά του. Μιά Κυριακή διάβαζε στην πόρτα του ίσοϋ σπλωμένους τό Εύαγγέλιο. Μιά γυναίκα άγνάτιου του δέν έπαυε την κουβέντα. Ο Παπακαρακαντάς, χωρίς να κουνή από τη θέση του, χωρίς να του ξεφύγη καμιά ματιά, καμιά χειρονομία, φρόντισε μόνα να προσθέσει στο άγιο κείμενο που διάβαζε, σε ήχο πλάγιο βαρύ, ένα: «κακομιάς Καραμουτάνενα!» — έτσι τη λέγανε τη γυναίκα — κ' έξακολούθησε τόν ψαλμό του. Μοϋ θυμίζεις τόν Παπακαρακαντά. Και γενικώτερα, είναι μιά φράση σου: «Άπό την καθάλια του δρόμου στην κορφή της διπλανής ροδακινιάς». Τέτοιος είναι ο δρόμος σου και τά τριγυρισμάτά σου. Δέν σε ταραίζουν τ' άκάθαρτα του δρόμου, γιατί λυτρώνεσαι στην κορφή της ροδακινιάς. Άλλά κακοσυνηθισμένος, από την κορφή ξεναγορίζεις στη λάσπη.

Με τά γραμμένα σου μοϋ φαίνεται, πως δυό κλικές ξεστάνεις, έκείνους, που θέλουν να σ' άφορίσουν, κ' έκείνους, που θά ζητάνε να σε φιλήσουν. Είναι και μία τρίτη, που τά αισθάνεται και τά δυό διαβάζοντάς σε, όσο κι' άν τέτοιο αίσθημα μηπεδέσει. Λοιπόν με συγχωρείς, που άργά σου άποκρίνομαι για τό στάλιμο της «Άληθινής Άπολογίας του Σωκράτη» σου, εύχαριστώντας σε με λόγια, που ήμπορεί να μη σου λένα τίποτε.

24.3.32

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Κωστάκη, Σάββα, Δέσποινα, Ζωή κι' όπως άλλωώς λεγόσαστε! Πώς τη θυμάμαι την πικραμένη λιτανεία σας κάθε πρωί!

Με τά λιγνά κορμιά, τά πεινασμένα στομάχια που δέν γόρτασαν ποτέ. Τ' άγέλαστα χειλάκια σας και με τά μάτια τά μεγάλα, φοβισμένα.

Που σε κοιτούσαν μ' άγωνία άληθινή, σα να γυρεύαν άδικα να βρούνε, τόσα άξεδιάλυτα σ' αυτά γιατί. Γιατί πεινούν; κρυώνουν; γιατί ζούνε;

Τράνταζε ο βήχας τ' άδύναμα τά στήθια. Πλήγιαζε ο δρόμος τά πόδια τά γυμνά, πάνω και κάτω, δύστυχα όρφανά, στην άσφαλο σερνόσαστε δίχως βοήθεια!

Κι' ήρθε του Γιάννη πρώτα ή μεγάλη γιορτή, έτσι μιά μέρα ξεαφικιά, σαν αίματόφλογη άλικη ροδιά, άνθισε τό ξανθό του τό κεφάλι.

Και σκόρπισε όλο, καυτές σταλαματιές, κάτω από τ' αυτοκίνητο τη ρόδα, που όσο πηγαιάν, έγινόνταν πιά πλατειές κι' ο άχνός του αίματου πιά βαριά κι' εύδω!

Υστερα της Φωτούλας τό μαρό, σαν πέθανε, στο ίδιο τό κρεββάτι τ' άλλα τριγύρω του είχαν στήσει τό χορό κι' αυτή για εύλα στο βουνό φυγάτη!

Της Άσπιδας πούφαγε κινόνο, την άλλη μέρα τόθαψαν και κινόνο.

Κι' αυτή σκυφτά, δίπλα στον άντρα που τόσπειρ' άκλουθούσε, τά δυό μεγάλα απ' τά χέρια τους βαστούσε, και στην κοιλιά

καινούργιος σπόρος σπάραζεν. Η μαύρη στ' άθλιο κορμί ξεκούραση για νάδσει δέν είν' γραφτό!

Πεθαίνουν και θάβονται δώ κάτω. Μά στέκει Α ύ τ ή, ένάντια στοϋ θανάτου τό βογγητό!

Πιό δυνατοί της γέννας της οι πόνοι, τό δέντρο της ζωής δασοφυτοί μ' αυτός. Κι' ή όρμη του πόθου της στα σπλάγχνα ζωντανείει. Κι' άν ένα χάθηκε, άλλο σαλεύει, στο φώς να βγει!

Και φεύγουν άλογάριαστα, θλιμμένα. Γέννησε δέκα, της άπόμεινε ένα!

Μάτια κλειστά, του ήλιου δέν θα χαρούν κείνα τό θάμπος! Μά ο άντρας δουλετής κι' Α ύ τ ή είν' ο κάμπος για νέα σπορά!...

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Του Γιόργη ΣΑΡΑΝΤΗ

Για περηφάνια μιλάει, για λευτεριά στους τοίχους σου ή γραφή των πυροβόλων σόνορα θρασσελώντας και φυλές!

Στην τρανική πορεία των λαών ύψώνεται ο Δεκάμβρης σου σα φάρος κι' άς μη στό συχωρήσουνε τό θάρος οι έμποροι των πολέμων— φίλοι ως χτές! —

Με πείνα, μ' έξορίες και φυλακές παλεύουν την άδάμιαση ψυχή σου μά έσύ πλαταίνεις και τη φυλακή σου πούγινε ή φυλακή της λευτεριάς!

Τ' άγια σου τά μολεύουν και σε χτυποϋν μά οι λαοί σε κάνουν πιά δική τους! Αθήνα, έπαλξη ώραία των λαϊκών άγώνων, πρώτη και φανατική τους!

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Του Γιώργου ΤΣΑΜΠΡΑ

Προχτές βράδυ γύρευα τάρτακα για να κοιμηθώ. Δεν έβιαζ' άκόμα ή ώρα και μπορούσα να πάω εδώ ή εκεί. Περπατούσα πιότερο άσκαπα. Για να τιμήσω ίσως τή δροσιά του βραδυού. Άλλά μία κρυφή δύναμη φαίνεται πως με βάσταζ' άπ' τή χέρι όλο τόν καιρό. Βάδιζε κι' αυτή δίπλα μου και μπρός μου άβόρυθα, σαν ή σκιά μου π' άκολουθούσα στην άσφαλο. Και νά! Μ' έφερε να περάσω άπ' τή μοναχικό τούτο δρόμο π' άλλοτε έρχόμανε, για ύπνο, συχνά. Έτσι είδα πως ό,τι είχε αλλάξει έδω ήταν έδω, θάρρῶ, ένα λεχτρικό πάνου άπ' τήν ζωπορτα. Μάλλον με τις πλερέζες τής νύχτας, που γύρευαν να τή πνίξουν, έξαγριωμένες με τή νεοφερμένο αυτόν έχθρο. Χμμ! και μία πυραμίδα! (μνημείο του Δεκέμβρη). Βερώρατα άγκωνάρια μετόδ κομματιασμένα εύκολα σαν τυρί. Έκλεινε τή δρόμο πιά κάτω. Γύρευε λές να με σταματήσει στην ίδια πόρτα. Και βέβαια, ό εύκόλυπος πούγανε τή φύλαξη του πάνω άπ' τήν τάρτασα χαϊδευτικά σαν άρωματισμένα μαλλιά έρωμένης και γλυκοφιθύριζε σ' ατή, θά μπορούσε και τώρα να κάνει τή όιο. Μά!...

Η γνωριμία μας έζησε τότε πού στό πεζοδρόμιο κλάγγιζαν ή μπότα. Μιά μπότα μονοκόμματη, καλογυαλισμένη, μ' ανακαμπές άσκαλιού. Στέρη, πού φαίνονταν άλυωτη. Στο χτύπημά τής τή σπία τρεμούλιαζαν σαν από έλαφο όσεισμό, μά κι' οι ψυχές τών ανθρώπων. Τάραζε τή γλάρωμα σά χτύπημα του Χάρου στή θύρα. Ήταν τή σύμβολο τού

τρόμου και του έξοντωμού. Του χειμώνα του άπρόσμενου, πουκάψε τή λουλούδια και τή φύλλα κι' άφησε τή κλαριά τής ζωής να μουντζώνουν σά δάχτυλα σκελετού τόν ουρανό...

... Έρχόμουνά προφυλακτικά, τέτοιαν ώρα, στο άπόμακρο αυτό καταφύγιο. Τόφερνα βόλτα, τήραγα στίς γωνίες, στή μάντρα, στή άπέναντι πορτοπαράθυρα, τώτανά τ' αυτί. Ό κίνδυνος μπορεί νάχε στήσει καρασούλι, μέχρι πλώ άπ' τήν πόρτα μου τήν ίδια. Σταλμένος από προδότη, από παρακολούθηση, από φλυαρίες τής σπιτονοικοκυράς, από... από... "Άκουγα τή νύχτα τή σούρσιμο τών ξεροφύλλων τού εύκόλυπτου τού μετόδ τής τάρτασας δίπλα μου και τή μάτια τώτωναν, λές για να χάσουν όλο τή σκοτάδι με δυό μπουκιές, τή δάχτυλα ψαχούλεσαν ξετρελαμένα κάτω άπ' τή μαξηλάρι κ' ήρμιζαν μόνο στο άόστημα του κρούς μετάλλου τού ποτολιού, πού χούφταναν ευευρικά.

Μιά φορά έβγαλα μαν άγρια κραυγή, σά φωνή τρομαγμένου τσολλά σκοπού: «Πώς εν' έκει!» Κι' άντήχησε πέρα ως τή σούρα τής γειτονιάς.

... Με τή ρυθμισμένο πρόσωπο, άπ' τής σφαίρες πούβουσαν τή σοβά, τή σαραβαλόπιπτο χαμογέλαγε στραβοστομισμένα με τή στόμα τής πόρτας του. Κάτω άπ' τή φως του λεχτρικού, τή ταπεινά μάτια, με κατεβαμένα τή βλέφαρα τών πατζουριών τους, σά νά μου ζήτησαν συγγνώμη προχτές βράδυ. «Σάν τή γόνια!», θρούξε ζωηρά κι' ό εύκόλυπος...

ΠΡΟΧΩΡΟΥΜΕ

Της Άκριβής ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Καταλυτές τών ίσκιων τών άμειλητων, και γκρεμιστές τής άπιστης χιμαίρας. Τής νύχτας δέ στεριώνουμε βασιλεία, μά λάμπουμε στο φώς καινούργιας μέρας.

Τά μπρούτζινα κορμιά μας τή στυλώνουμε για στόχο, στών άγέρηδων τή χάδια. Μάς έψησεν ή άρμη και στή μέτωπα, ξεπήδησαν τού μόχτου τή πετράδια.

Δέν κυνηγάμε ξωτικά, μήτε ζυγώνουμε τή Ρήγα, πού μαρμαρώσε και πέει. Δέ στέκουμε, κι' ούδέ γυρνάμε πίσω μας ποτάμι έμεις, π' άκούραστο κυλάει.

ΠΟΡΕΙΑ

Του Μιλτου ΣΤΕΦΗ

Τής χρυσαυγής ξεκίνημα και τής έλπιδας μύρο ως τ' άνηφορί άντίκρυσε, ψυχή μου, τήν αυγή μεσοστρατίς να ύψάνεται τρανόκορφο και γύρω να σφιχτοδένει τ' άλλα με τή ύπαρχτά ή σιγή

Κι' έκοστατική έσοταμάτησε και δυνατά έδονήθη άπ' τήν υπέρτατη φωνή, πού πρόταξεν «Έμπρός!» για τή γοργή άνηφορία, με άγρια όρμη έκινήθη πρής τήν κορφή, πού έπρόσμενες, δώρο λαμπρό: τή Φώς.

Κι' ως ν' άνεβαίνεις άρχισες με τή φτερά τής μέθης, πού καταλύτρα όρθώνεται σ' άγώνα μυστικό, πρής τήν κορφή άνεμίζοντας, πρής τήν κορφή, πού έδέθη άπό τή Μοίρα κι' έταξε τρανότολμο σκοπό

Κι' ως ν' άντισκόθουν ένωισες τή πέταγμα σου μύρια τής άρνησιές γεννήματα και τού κακού οί θυμοί, στο ξαφνικό σου λύγισμα τών ήδωνών ποτήρια να σου προσφέρει, άγνάντες, καλώντας σε, ή Ζωή.

Άργοσαλεύοντας βαρειά τήν άπλωσιά ένα πλήθος άπ' τών ήμέρων τή κεντρί σπαρνούσε αίματερά κι' ως βυθισμένο βρισκονταν σ' ένος ληθαργικού βύθος πώς έκρατούσε, έπίσταυν, άκέρια τή χαρά.

ΕΡΩΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

Της Άθηνάς ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Γυρνάω τή μάτια στο παραθύρι. Μιά στενή στενή λουριδά γαλάζιο άφήκαν οί γυρίλλιες. Όσο κι' άν είναι άσκαπα, είναι καθαρίο γαλάζιο αυτό τή κομματάκι πού φαίνεται. Πάντα ένα τέτοιο παραθύρι σαν τούτο βρισκόταν άνοιχτό μέσα μου, όλα τώτα τή χρόνια. Όχι όλα, φέμματα. Νά, από τότε πού μπήκα στον άγώνα άντίστασης, και γνώρισα κ' έσέ... Μαζί γίνανε και τή δυό... Χειμωιάτικο άπομεσημερο... Στενή καμαρούλα, μισοκλειστά παράθυρα, φωνές σιγανές, γύρω σ' ένα τραπέζι. Μολύδια και χαρτάκια, μουκίτσες μικρές, μαυρισμένες μ' άρχικά και νόμερα. Και θάρρος, θάρρος πολύ.

Όταν βγήκα άπ' όλα τώτα στο ξεροθύρι, ένωισα ν' ανοίγει τή παραθυράκι με τή γαλάζιο φόντο στήν καρδιά μου.

Πόσο χρόνος από τότε; Λίγος στοός άριμους, άτέλειωτος στή θύση ό μου. Άγωνιστήκαμε με τούς πολλούς. Μεθυσμένοι άπ' τή μάχη τής κάθε μέρας, τής κάθε ώρας, τής κάθε στιγμής, πού διώχνει μακριά τήν ιδέα τού κίνδυνου (κι' άς σέ παραμονεύει έκείνος στή πιά!) ποτέ δέ μιλήσαμε για τούς δυό μας. Πού χωρούσαν τέτοιες άδεις στις δλόγιουμες μέρες τής πάλης. Ραντεβού δυό λεπτά, λίγα λόγια σταράτα και μετωμένα, συχνά ή έφημερίδα στή χούφτα, (τετραγωνάκι) όσο ή παλάμη στή χειραψία και δρόμο πάλι... Ήμου ή πιά δευτή από τούς δυό μας. Τώρα στο λέω... Τή χτυποκάρι

σ' έκείνη τή Μαρτιάτικη κατεβασιά, για τήν έπιστάτση. Τράβαγες μπροστά, όλο και πιά μπροστά. Κι' έγώ δυό βήματα πίσω, λές και θά σέ φύλαγα. Μουσκεμένοι γυρισμα. Θάμασαν για γέλοια, έλαχε και τύχη. Μά πού να τή σκεφτείς τότε τώτα τή πράματα. Ό νους είχε καρφωθεί στο άλλοκο αλλάκι πού, έτρεφε από τή στόμα τού Λευτέρη πάνω στο πλακόστρωτο τής Στουρνάρα. Τής διαδίας μας, είκοσάχρονο άγόρι. Κι' ό νους στεκόταν εκεί και δέν ήθελε να τ' άποχαιρηθεί... Κάποτε θύμωσες πολύ. Σοβαρή δουλειά, κι' άργησα δέκα λεπτά! Δέκα δλάκερα λεπτά. Τι μπορείς να κάνεις σέ δέκα λεπτά τής ώρας; Έ, τότε μπορούσες να ξέρευες άπ' τή ζωή, ή άπ' τή θάνατο... Μετά χαρίσαμε. Χίλιες φορές μούρθε στα χέλη με τή κατάπια. «Μέ σκέφτηκες ποτέ στις παράνομες νύχτες σου;»

Έγώισα μιά φορά έ;... Φυλακή μου όλο χρόνο ύστερα. Ήρθα και σ' είδα. Δυνατώτερα ποτέ δέν είχα γνωρίσει τόν έφιάλη τής συνείδησης. Κείνη τή μέρα, χάλασα τρεις δουλειές για να τή καταφέρω. Κι' ή δική μου κουθέντα ή πρώτη πιά άπ' τή κάγκελα ήταν «Πώς πάτε;» Άν τή μάθεισού δυό λεπτά, λίγα λόγια σταράτα και μετωμένα, συχνά ή έφημερίδα στή χούφτα, (τετραγωνάκι) όσο ή παλάμη στή χειραψία και δρόμο πάλι... Ήμου ή πιά δευτή από τούς δυό μας. Τώρα στο λέω... Τή χτυποκάρι

χέρι (φορούσες πέτσινο σακκάκι) και μοθες «Καλό άντάμωμα». Μου φάνηκε μεγάλος!...

Και κούναγα ένα δάφνιο κλωνάρι, και φώναξα μεθύσμένη στοός δρόμους. Πές κι' ή λευτεριά είχε ρθει για μένα μονάχα. Μά έθαλε κανείς στή γραμμή θαρρείτε όλους έκείνους τούς τρελλαμένους άπ' τή γαρά κείνες τής χρυσές μέρες; Ή θαρρείτε πως τούς διατάσαν πού θά πάνε και τί θά πούνε; Κείνες τής μέρες μιλήσαν λεύτερες οί καρδιές δλες μαζί μ' ένα χτύπο, και χαιρετιζανε μ' ένα στόμα τήν ώρα, πού εγχαν κι' αυτοί μιά στάλα δουλειή για τόν έργομύ της. Κουνοσα τή δάφνη κι' έφώναξα. Θάταν ή πρώτη φορά πού δέ σέ σκεφτούσαν για κάμποσες άρες. Γιατί όλοι ήταν έσο κι' έσο ήσουν, όλοι... Και κατέβαιναν οί λεβέντες μας, και κατέβαιναν τή παιδιά μας, και άντραγιάζαμε, και



3.—

ΛΑΪΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ

«Μαύρη ζωή πού κάνουμε έμεις οί παλιοκλέφτες!» (Κλέφτικο τραγούδι)

Τά φουντωτά μαλλιά και τή γένεια ήσαν ό μόνος στολισμός τους. Και τή λογιή-λογιή άρματα. Όσο από στολές κι' υποδήματα, φορούσαν ότι πρόφταινε ό καθένας ν' άρπάξει άπ' τούς έχθρούς. Όλοι περίμεναν να ντυθουν και να όπλιστουν από τής μάχης. Είδμας ξυπολιδιές, με κουρελιασμένα χιτώνια, χωρίς γλαίνες, να περιτυλίγουν τις σκακατεμένες πατούσες-τους με κουρέλια, τή μισγυμένα κορμιά-τους με τή φουσεκλίκια, να ζώνονται κάνα κοντομάχαρο, πού με τή όιο πριν κόβανε καπνό γονατισμένοι στο πάτωμα, ν' άπάζονε τή παλιοντούφεκά-τους και να βγαίνουν έτοιμοι, σπείρομοι και κουνάμενοι, περιπόλο στα χιονισμένα κορφοβούνια. Και να ηγαίνονε έτοιμοι στή μάχη. Ή μάχη ήταν ό μόνος προμυθετής για ρουχιόμο, ύπόδηση, όπλα και πολεμοφόδια. Ό στρατός από κάθε μάχη παρουσιάζονταν πιά συμμορφωμένοι, όχι όμως όπως έπρόφταινε ό καθένας παρά γίνονταν μερασιά από τούς ίδιους άνάλογα με τής άνάγκες τού καθενού.

Ψιλοχιόνιζε όταν μήκαμε στο φρουραγείο, σ' ένα από τή λίγα άγάλασια σπία τού χωριού. Ήμαστε μουσκεμένοι, μάς πήγαμε σ' ένα δωμάτιο πού είχε ζεστασία. Γύρω σέ μιά κουστσή όσπα ζεστοκοπάντας, άλλοι μπαινοβγαίνουν για ύπρησια, ένας δυό κοιμούνται, γιατ' είχαμε εξαγυρήσει τή νύχτα, άλλοι ψειρίζουν. Άνάκατα άλλοι στρατιώτες, ύπαξιωματικοί, αξιωματικοί. Μάς κάμανε θέση να ζεσταθούμε κι' έμεις. Ό όπολογαχός, έπαλωμένος στο πάτωμα, τονάνει τής άριδες τού πρής τή όμπα για να στεγνώσει τή ξεχρωδαλωμένα τού άρβυλα. Καθός είναι χαμογούρατος, παίρνει λίγον καπνό, από τόν χοντροκομμένο σωρό πού κόβει πλάτωνα ένα παλικάρι και στρίβει τοιγάρο σ' ένα κομματάκι έφημερίδα. Ή κουθέντα τους είναι για τή μάχη, πού είχανε κάνει τήν προηγουμένη κι' ο καθένας ίστορεί τις άντραγβίες-του:

— «Μου-δείχνε, λέει ένας, για έναν Γερμανό πού είχε σκοτώσει, τής φωτογραφίες τής γυναικά-του και τών παιδιών-του, για να τόν λυπηθεί. Σάμπος οί δικές-μας γυναικάς και τή παιδιά-μας δέν εν' άνθρωποι πού τή σκοτώσουνε σαν σκυλιά.

— Όλοι γελάνε.

— Άμ' έκείνος, καμάνε, είχε πειθάνει άπ' τή φθοδο-του, πριν τόνε σκοτώσομε, συμπληρώνει άλλος.

— Ένας άλλος πειράζει τόν όπολογαχό πού έχει φορέσει καπούργιο πουκάμισο.

— Τώρα, συναγωνιστή όπολογαχέ, θά ντραπούνε οί ψειρίδες τής καινούργιο-σου πουκάμισο.

— Έγώ με τούτο θά κάνω λαμπρή, άπαντάει ό όπολογαχός.

— Άπειρα άνθρώπινα παραθυράκια όλόαν ενώνονται μαζί μας, Όλάκερος ό ουρανός τού κόσμου μάς άγκαλιάζει.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Του Βασίλη ΡΩΤΑ



— Μά-ρθεις, τή βράδυ! Τού λένε.

— Κάθουμαι στήν άκρη, κι' έπειδής χιονίζει...

— Μά έμεις έχουμε άρες για τήν κάθε δουλειά. Όπως τώρα πού έχουμε δικά-μας ζητήματα. Τή βράδυ τό-χουμε για τής ά-δεις!

Ό χωριάτης βγήκε.

— Δέ θά καταλάβουμε ποτέ τί θά έπει πειθαρχία! Έσμπέ-ρνε ό όπολογαχός.

Ή άπορία-μας για τόν τρόπο πού ένωθε ό όπολογαχός τήν πειθαρχία δέ βάστηζε πολύ, γιατί σέ λίγο έγινε μιά άλλαγή στο δωμάτιο. Μπήκανε κι' άλλοι άν-τάρτες, τή χωρατά και τή ψειρίσματα σταμάτησαν, όλοι πήσανε θέση σωβάρη κι' άρχισε ή άσκεψη. Μου δώκανε τήν άδεια να παρακολούθσω.

Όπως τή άπορία, πριν άρχισι ή παράσταση κι' ό λαός έζω άπ' τή σκηνή κι' οί θεατήρι μο-σα στα παρασκήνια καταγίνονται άλλοι με άλλο, και με μιάς, άρχίζοντας ή παράσταση γίνεται ήσυχία κι' όλοι συγκεντρώνουνε τήν προσοχή-τους στο δράμα, έ-τσι κι' έδω συγκεντρώνανε όλοι τήν προσοχή-τους στή άσκεψη.

Ένα ένα τή θέματα μπαίνουν στή συζήτηση από τόν εισηγητή κι' όλοι λέγανε τή γνώμη-τους κι' έβγαζαν άπόφαση.

Τά θέματα ήσαν: κριτική για τή μάχη, τούς σκοπούς, τή διεξαγωγή και τ' άποτελέσματα-της, για τήν έξχωρη δράση τού καθενού. Έκαμαν παινήματα και μομφές.

Κριτική για τήν ύπρησια, για τή συμπεριφορά-τους πρής άλλή-λους και πρής τούς χωριάτες, για τή τραγούδια πού λένε και τούς χορούς πού χορεύουν, για τής άσκησης πού πρέπει να κάμουνε και για τή θεωρητικά μαθήματα.

Ήμαστε σέ θέση να γνωρίζουμε τή στρατιωτική πειθαρχία και από μακροχρόνια πράξη σέ ειρηνικούς και μάλιστα πολεμικούς καιρούς και από μελέτες για τής διάφορες θεωρίες και τούς τρόπους πού εφαρμόζονται στους διάφορους στρατούς. Έ, λοιπόν, από τόν τρόπο πού επιβάλλεται ή πειθαρχία σ' έναν στρατό, άν τή κύρος-της τή άντλει από τή πάνω για από τή κάτω, άπ' αυτό παραβάνεται ά-μέσως και άν ό στρατός αυτός είναι φασιστικός ή δημοκρατικός άργανωμένος.

Ή από τή πάνω έπιβολή μεταχειρίζεται τήν τρομοκρατική μέθοδο και τείνει να κάνει τή στρα-τό μηχανή και τούς στρατιώτες ρομπότ. Έφαρμόζεται σέ λαούς βάρβαρους και ανώριμους πολιτικούς. Από τόν Ξέρη, τόν μέγαν βασιλέα, ως τόν Μουσοσολίνι και Χίτλερ και τόν αυτοκράτορα-βενόν τής Ιαπωνίας, ή μέθοδος είναι ή ίδια και πού καλά τήν έξηγήσει ό πατέρας τής ιστορίας ό Ήρόδοτος με τόν διάλογο τού Ξέρη και τού Δημάρατος πρής στα στίς Θερμοπύλες.

Τή πώς και λαοί δημοκρατικοί μεταχειρίστηκαν τή φασιστικές μεθόδους, δέν είναι περίεργο. Μιάν έτοιμη μέθοδο, δοκιμασμένη, εύκολότερα τή βάζουμε σέ πράξη, όσο δέν έχουμε δική-τους παράδοση. Έπειτα και πολλοί από τούς λεγόμενους δημοκρατι-

κούς λαούς, με τή νά-χουμε ύπα-κουες πολλές και άνώριμες χρό-νες άκόμα καθυστερημένες, ά-ναγκάζονται, για τήν διοιογέ-νεια, πού είναι άπαραίτητη σ' έναν στρατό, να παραδεχτουνε τήν τρομοκρατική μέθοδο. Ατή άκόμα ή μηχανοποίηση τών στρατευμάτων, έχει μέσα-της τήν τρομοκρατική μέθοδο.

Έκφραστική εικόνα τής τέτιας πειθαρχίας είναι οί παράτες με τούς μηχανικούς βηματισμούς, πού μπορεί να ένθουσιάζουνε με-ρικούς, (ό Κάιζερ Γουλιέλμος, ό τελευταίος τής Γερμανίας, τρέ-λαινόταν με τις παρέλασες πού μάλιστα τού ήπικού), όμως άπο-τροπιάζονε κάθε άισθαντικόν κι' έλεύθερον άνθρωπο, πού βλέ-πει αυτές τις κούκλες, αυτά τή ά-κέφαλα σπονδυλωτά, πού περνού-νε με σχηματικές, γεωμετρικές φάλαγγες, με γεωμετρικούς ρυ-θμούς και γεωμετρική μουσική! Θλιβεται ό θεατής με τήν ίδια θλίψη πού νιώθει από τήν Τέχνη τού γεωμετρικού ρυθμού, κι' είναι τόσο μεγαλύτερη ή θλίψη όσο ή τεχνική έπίδοση είναι φαν-ταχτερότερη.

Νά έξαιρέσει μάλιστα πώς αυτά τή τετνομένα κορμιά, με τής όλο-κάθαρες, καλοσδεωμένες στα-λές και τή καλοθαλωμένα-τους άρματα, πού σαλεύουνε με τούσο άκριβολογημένα κουνήματα, πώς δένονται από τούς αξιωματι-κούς-τους, νιώθει θλίψη μαζί και ντροπή.

Ό έλληνικός λαός δέ σηκώνει άπ' αυτά. Ποτέ δέ μπόρεσαν, με όσες κι' άν έκαμαν προσπάθειες (άπό τήν Τετάρτη Αύγουστου κι' έδωθε συστηματικά), να τόνε συνειθίσουν σ' αυτά. Κάμε τή πείραμα, άναγνώστη-μου, και στάσου μπροστά στο μνημείο τού άγνωστου στρατιώτη και πρόσε-ψε πρής τούς εζώνους, τής τιμητικής φρουράς, κι' ύστερα κι' αυτό τή όιο τή μνημείο. Θά νιώσει αυτόν τόν άκαρδο, τόν χωρίς πνεύμα γεωμετρικών ρυ-θμό να σέ παγώνει, έκει ίσα-ίσα πού περιμένε τή θερμό δέος από τή μεγαλειό τής θυσίας για τή λευτεριά, να σου άναταράξει τή φυλλοκάριδα.

Πολλά είπαμε γι' αυτό, κι' ό-μως δέν είναι αρκετά. Όλα αυτά τή τενικά και βάρβαρα, έδω σέ μάς κάνουν έντύπωση τερατι-κή. Γιατί ό λαός έδω είναι από καιρό ώριμος πολιτικά, έξυπνος, εύαίσθητος και φιλότιμος. Ό Έλληνας στρατιώτης ποτέ δέν τή δέχτηκε να τόνε δειρουνε, ή να τόνε προσβάλουνε στο φιλότιμο-του. Κι' ότι ίσα-ίσα μεγάλο και γενναίο έκαμε ως τή σημερα ό έλληναικός στρατός, τό-κάμα δ-ταν, πληγωμένος στο φιλότιμό-του, ξεσηκώθηκε, λαός και στρα-τός, και ρίχτηκε στον έχθρό, συ-χνά και στο πείσμα τής έφαρμο-μένης στρατιωτικής πειθαρχίας. Γιατί στοός πολέμους είδαμε συ-χνά τούς άρχηγούς τής έρήνης ό ήρόδοτος με τόν διάλογο τού Ξέρη και τού Δημάρατος πρής στα στίς Θερμοπύλες.

Άλλ' άς έναγυρίσομε στοός άντάρτες-μας.

Τέλειωσαν τή σύσκεψη-τους και βγήκανε, ό καθένας στήν ύπρησια-του. Σέ λίγο φέρανε τή σοσυτία. Μάς φιλέμανε και μάς, Ρυτοφάσουλα, με λίγοστό λάδι, κι' όχι γιομάτη κοραθόνα. Ό-

σπρια και μμποποτάλευρο βρα-σμένο (κατσαμάκι), οτάθηκε χρό-νον καιρό, μέρα μπαίνει, μέρα βγαίνει, τή σοσυτία-τους, κι' ή μεριά πάντα λιγοστή. Κι' οί έ-ληες μετρημένες, όχι με τή χού-φτα, παρά μιά-μιά, πέντε έληές, έφτά έληές, κι' ένα κομμάτι ψω-μί, να, τή βραδυού για να χορ-τάσει ένας άντρας, θειακωμέ-νος, πού πολεμάει! Και δέν πα-ραπονήθηκαν ποτές, δέν έθαυ-κόησαν, παρά πάντα με τή χω-ρατό και τή τραγούδι στο στό-μα, με τή χαμόγελο στήν διη. Και όχι μόνον δέν άπλυναν ποτέ χέρι ν' άγγιζόνε τίποτα φαγώσι-μο ή ρουγικό από τή σπία τού έπιπαιαν κατάλυμα, παρά και όταν οί χωριάτες τούς έπρόσφε-ραν άπό τή φωνή-τούς, πάντα άρνήθηκαν με ήρωική άδειοπρέ-πεια. Δέ λέω πώς έλειψαν τή πα-ρατράγουδα, αλλά ήσαν στα-νιωτάτες ξεαίρειες κι' οί δρό-στες πού ξεχάστηκαν τόσο, ώστε να βγούνε από τούς νόμους τής πειθαρχίας- τους, τιμωρήθηκαν άούτηρότατα, γιατί τιμωρήθη-καν από τούς ίδιους τούς συνα-θωιστές-τους, δηλαδή από τήν πειθαρχία από τή κάτω, πού αυ-τή ποτέ δέ χαρίζεται.

Είδαμε και παρακολούθησαμε πολλές φορές τή διαδικασία, τό-σο για τή έπιβολή πινών, όσο και για τή άπονομή έπαινων. Ή άούτηρότητα-τους έφτανε συχνά στήν ύπερβολή, με τήσση πίστη άγκάλιαζαν τούς νόμους τής πει-θαρχίας-τους.

Ό άναφέρω ένα από τή πολλά, πού χαρτατηριστικό. Ατό τ' ά-κουσα, αλλά είμαι βέβαιος πού έγινε πραγμάτικά, τόσο μοιάζει με πολλά άλλα πού κι' ό ίδιος έτυχε να παρατηρήσω.

Σ' έναν λόχο είχανε και μιά ό-μάδα άντάρτισες. Κρίστια λε-βεντίες, όγι τίποτα σακάτισες, όυτε γενοντοκόρες. Μιά άπ' αυ-τές, θέλησε να περιποιηθεί έναν άπ' τούς συναγωνιστές-της, πού ήταν κατάκοιτος με θέρμες. Έ-νας άπ' τούς άλλους, χωρατόνας, πέταξε τή σφόλι, πώς τάχα ή περιποίηση πού τού-κάνα ξεπε-ρσε τή όια τής συναγωνιστι-κής άλληλεγγύης. Τόσο έφτασε για να βάλει τή κορίτα τή κλάμ-ματα και να-ρθει τή ζήτημα στο συμβούλιο. Όλοι τόνεσαν πώς ό συναγωνιστής-τους έκαμε έγκλη-μα να άστευτε με τή τή ζήτη-μα και να προσβάλει έτσι τόν ά-δερόφου και τήν άδερφή-του, μέσα στον άγώνα.

Όταν έξηγήθη ή γνώμη-τους, τί τιμωρήσε τήν βάλουμε, θάνα-τος! Ζεστόμισαν οί περισσότεροι. Κι' είδαν κι' έπαθαν οί φρονιμώ-τεροι να τούς πείσουν να ήν φα-νούνε τόσο άούτηροί. Περιόρι-σαν τήν πινή σέ βαρειά μομφή και ύποχρέωσαν τόν φαιχτή να παραδοσει τή άρματα-του και να ήν κάνει ύπρησια τής πειθαρχίας. Γιατί στοός πολέμους είδαμε συ-χνά τούς άρχηγούς τής έρήνης ό ήρόδοτος με τόν διάλογο τού Ξέρη και τού Δημάρατος πρής στα στίς Θερμοπύλες.

Άλλ' άς έναγυρίσομε στοός άντάρτες-μας.

Τέλειωσαν τή σύσκεψη-τους και βγήκανε, ό καθένας στήν ύπρησια-του. Σέ λίγο φέρανε τή σοσυτία. Μάς φιλέμανε και μάς, Ρυτοφάσουλα, με λίγοστό λάδι, κι' όχι γιομάτη κοραθόνα. Ό-

(ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: Η συνέγεια)



Ο αγώνας στους ωκεανούς ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΟΥ Α/Π "ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΧΑΝΔΡΗΣ"



Του Αποστόλη ΡΑΠΕΣΗ

3.—
Καθότανε σ' ένα τραπέζι του καφενείου και σκεφτότανε. Νόμιζες πως ήθελε να συγκεντρώσει τις σκέψεις του. Άλλα όχι. Πραγματικά, ήθελε να ξεγάσει τον εφιάλτη που πέρασε πριν από πέντε σχεδόν χρόνια. Τόν γνώρισα μόλις προχθές από ένα συνάδελφο. Τόν πλησίαζω. Ήταν ένας τύπος πραγματικού ναυτικού, ψηλός, λιοκαμμένος και με πλάτες τετράγωνες. Νόμιζες πως έβλεπε κανένα πορτραίτο ναυτικού του 1821.

Τόν αποσώ από τις σκέψεις του με το χαριτωμένο μου. Γεία σου πατριώτη του λέω. Σε βλέπω να σκέπτεσαι. Μήπως το τρομαχτικό ναυάγιο σου; Και σου το λέω γιατί θα ήθελα να μάθω από την περιπέτεια.

—Ναι, και τί σύμπτωση! Αυτό σκέπτομαι γιατί άκουσα τη συζήτησή σας με το συνάδελφό μου εκεί.

Κι' αρχίζει την αφήγησή του: —Τόν Ιούνη του 1940 φορτώσαμε κάρβουνο από την Άγγλिया για την Αργεντινα. Ήρθε η μέρα της αναχώρησης. Φύγαμε και μιά εικοσιπενταριά κομμάτια πατόρια στη νηοπομπή.

Έκεινον τον καιρό η νηοπομπή διακρούσε μόνο στις επικίνδυνες ζώνες και έπειτα ταξιδεύαμε μόνοι μας. Κι' έτσι, από πέντε μέρες ταξίδι διαλύθηκε η νηοπομπή και ταξιδεύαμε μόνοι μας. Τόσος φόβος δεν υπήρχε από υποβρύχια μετά από τις Αζόρες, αλλά είχαμε τότε τα πειρατικά—γερμανικά εξοπλισμένα επιδρομικά—και πραγματικά δεν τη γλυτώσαμε.

Έπειτα από ταξίδι δεκατριών ημερών, είμαστε σχεδόν ανάμεσα Σάν Βίντσο των νησιών του Κάπο Βέρντε και του Παναμπούκου της Βραζιλίας. Ήτανε οχτώ η ώρα το βράδυ και φάνηκε από μακριά ένα πατόρι και έρχότανε καταπάνω μας. Όλο και πλησίαζε. Άρχισε να μας κάνει σήματα με το μύρ και μας ρίχνει και μιά κανονία για να σταματήσουμε. Καταλάσαμε δλοι με τι πατόρι έχουμε να κάνουμε και είπαμε:

—Παιδιά πέσαμε στα νύχια των μαύρων κοράκων. Ο Θεός βοηθός.

Ήτανε πραγματικά γερμανικό επιδρομικό. Μας διάταξε να του πάμε τα ναυτιλιακά έγγραφα.

Ρίξαμε άμέσως τη βάρκα. Ο υποπλοίαρχος με έννα ναύτες για πλήρωμα της βάρκας πήγαμε στο γερμανικό. Έξέτασαν τα χαρτιά. Άλλα γύρισε μόνο μιά βενζινακας με αξιωματικούς γερμανούς και φρουρά.

Πρώτη τους δουλειά ήτανε να διατάξουν να μαυρνώμε δλοι στο μεσοδστυγο, δηλαδή στα διαμερίσματα των αξιωματικών, έκει που ήταν οι βάρκες. Οι άντρες της φρουράς πήγαν και τοποθέτησαν δυναμίτες σε τρία μέρη του πατοριού: στην πλώρη, στη μέση και στην πρύμνη. Έπειτα διατάξαμε να μεταφερθούν όλα τα τρόφιμα μας στη βενζινακας. Ο πλοίαρχος παρακάλεσε τον αξιωματικό να μας αφήσουν μερικά τρόφιμα, αλλά η φρουρά δεν το επέτρεψε.

Μας διάταξαν να μπουδε στις βάρκες και να εγκαταλείψουμε άμέσως το πατόρι διότι έθεωρή-

κατάστασή μας να βλέπουμε το χάρο με τα μάτια μας.

—Δεν μπορούμε. Είμαστε εξαντλημένοι. Έχουμε εικοσι οχτώ μέρες στη βάρκα.

Τότε τι έγινε δεν μπορώ να σας περιγράψω. Άμέσως δλοι οι επιβάτες ήρθαν στην κουπαστή για να μας δούν και να μας δώσουν ύτι βοήθεια μπορέσουν. Ώς για το πλήρωμα, άμέσως κατέθηκαν άλλοι στη βάρκα κι' άλλοι κατέβησαν φορεία για να μας ανεβάσουν στο κατάστρωμα. Έπειτα από λίγα λεπτά βρεθήκαμε δλοι δχι μόνο άπάνω στο πορτογαλικό έπιβατικό «Σέρπα Πίντος» αλλά και σε μιά άφανταστη περιποίηση. Έπειτα από λίγες μέρες αποβιβαζόμαστε στο Ρίο ντε Ζανέριο.

Έκει μάθαμε ότι την άλλη βάρκα με τους 10 την έπιασε ένα άγγλικό πατόρι στις 26 μέρες μετά από το ναυάγιο και είναι στο Μπουένος Άιρες. Δέν τελείωσαν μέχρις εκεί τα βασάνια μας. Ο κύριος πλοίαρχος κατά διαταγή του γραφείου δεν μάς πλήρωσε τα κανονισμένα μισθά μας και τα έξοδα παλινστροφήσε, και κατόρθωσε μόνο του πράκτορα να μάς πιάσουν οι τοπικές αρχές και να μάς βάλουν δλους ανεξαρτέτως τη φυλακή για άμοιβή για όσα τραπήσαμε στο ναυάγιο μας. Χάρis όμως πάλι στον πρώτο μηχανικό που έτεθη άλληλγλυός μαζί μας, παρά τις άποχοσίες του πλοίαρχου ότι θα τον πλήρωνε, μάς έβγαλαν από τη φυλακή έπειτα από πέντε μέρες και μάς έστειλαν στη Λισαβόνα της Πορτογαλίας.

Ο πρώτος μηχανικός και πολλοί από τους συνάδελφους δεν άπαρχνουν τί. Τους κατάπιαν τα κύματα σε όλα ναυάγια και ο συνάδελφος Μαριμαράς είναι άναήπρος έπειτα από τέσσερα ναυάγια.

Τότε ο πλοίαρχος μάς ρώτη-

ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΟΥ Α/Π "ΚΑΡΡΑΣ"

—Επειτα από έξη χρόνια αρχίσαμε να βλέπουμε στα παραλιακά καφενετα του Πειραιά ναυτικούς που τούς νομίζαμε για πνιγμένους, αχμαλώτους ή άναπήρους από τις μάχες των ωκεανών του παγκόσμιου πολέμου ενάντια στο μαύρο ναζιστικό.

Πήγα σ' ένα παραλιακό καφενετο και ήδρα ένα γνωστό μου παιδί. Και δεν μπορώ να μην τον πώ παιδί, γιατί όταν τον είχα δει την τελευταία φορά ήτανε νεότερος κατά έξη χρόνια. Τα μάλλια του ήτανε μαύρα, ενώ τότε τα είδα φαρρά. Μόνο δεν άλλαξε το πρόσωπό του. Έχει τα ίδια χαρακτηριστικά του λιοκαμμένου και θαλασσοθρεμένου ναυτικού. Από μικρός πάλευε με τη θάλασσα μέσος στο κάκι του πατέρα του, έπειτα, όταν μεγάλωσε πήγε με τα πατόρια όπως κάθε υσιώτης.

—Καλημέρα, του λέω, Άντώνη. Καλώς ήρθες. Τι κάνεις;

—Καλά είμαι, Άποστόλη, άφο μπορέσαμε να έρθουμε να δούμε τους πεινασμένους και βασανισμένους δικούς μας. Τραπήξαμε πολλά. Γλυτώσαμε από το χάρο πολλές φορές, αλλά νικήσαμε. Και άφο υκήσαμε όλα ξεχωισνται.

—Καλήμερα, του λέω, Άντώνη. Καλώς ήρθες. Τι κάνεις;

—Καλά είμαι, Άποστόλη, άφο μπορέσαμε να έρθουμε να δούμε τους πεινασμένους και βασανισμένους δικούς μας. Τραπήξαμε πολλά. Γλυτώσαμε από το χάρο πολλές φορές, αλλά νικήσαμε. Και άφο υκήσαμε όλα ξεχωισνται.

(Συνέχεια στη σελίδα 14)



2.—

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΓΚΡΑΝΤ

Του προέδρου των Σοβιετικών συγγραφέων
Νικολάι ΤΙΧΟΝΩΦ



Σήμερα τα ήλιοημένα του-τα μπράτσα, σκαφτιάδες χα-ρακακιμάτων, άλλες δουλιές άποτέλειωσαν. Το μέτωπο της εργασίας σήμερα είναι στο λαχανόκηπο. Κ' οι κοπελλούδες με τα κοκίτια φιογκάκια τους, κ' οι γριές εργάτισσες, που τα πρόσωπα τους λίγο-λίγο, λευτερόθηκαν άπ' τις σκιές πουχε άφήσει πάνω τους ένας πεινασμένος χειμώνας, κ' οι άντρες—δσοι δε βρόσκονται άκόμη κάτω άπο τις σιμαίες—κ' οι γέροι με τις γκριζες γενειάδες—δλοι έχουν το λισγάρι τους και μιλούν για ξαναφύτεια, για καρόττα, για πατάτες, για πρώιμα λάχανα.

Μέσ' στην πώλη πραιοές από λαχανικά ξεφύτρωσαν στα πάρκα και στα παρτέρια, στους μεγάλους κήπους σαν μαντήλια της τσέπης, πάνω στ' άπεράνα τεραίν που άπλώνονται άνάμεσα στους σκυθρωπούς τοίχους των μεγάλων χτριών, στις δεινροφυτεμένες πλατείες, κοντά στα μημένα. Παντού βγαίνον τα πρώτα βλαστάρια.

Ένα ίσχνό σχολιαροπαίδι, με πλαδαρά πειριασμένα μάγουλα, χτυπάει με χορτοσβόλια μιά παιδούλα, που ξαφνικά δρθώθηκε φωνάζοντας του διαπεραστικά:

—Μιά στιγμή, παλιουμουμούρη, θά δεις!

Η κοπελλίσσα έχει κόκκινα μάγουλα, είναι γεροσιχτιομένη. Η λέξη μουρμούρη, φτωχή λέξη που θυμίζει στο θλιβρό χειμώνα, έμεινε σε μιά βρισιά, άκόμη και στα στόματα των παιδιών. Γερμανικές δβίδες σκάνε δσο δρόμος πιο κάτω: Μονότονος βρόντος, σνευθισμένος, υιομάτος πλήξη. Σύννεφο άπο καντό και σκόνη ξεπιδάνε προς τον ούρανό. Στη στάση του τραμ προσμένουν άνθρωποι. Δέ φαίνονται να προσέχουν τις πυρκαγιές που κρυφοδόκουν, τους άφήνουν άδιάρφους. Είδαν άρεκά τα μάτια τους, άφο οι γερο Λενινγκραντινοί, για να μη φοβούνται τίποτα. Η πόλη έξερη πως τώρα πρέπει να φροντίσει και για τον έπισιτισμό της. Οι λαχανόκηποι! Είναι το σύνθημα μιάς καινούργιας εργασίας. Οι λαχανόκηποι είναι κι' αυτοί ένα μέταπο.

Έξω από την πόλη οι νεοσύλλητοι γυμνάζονται. Όρμυνε στην έπιθεση, ξεπλώνονται κατά γής, συνταριάζουν τη δράση τους με τους δλους και το ποροβολικό.

Στο δρόμο κάτω γυρνάνε από τους κήπους οι γυναίκες. Άλογα βόσκουν στους κάμπους. Γελάδες πάνε ράθυμα μαζώντας το τυροφρό χορτάρι. Τα συννεφάκια άπ' τις έκρηξές ξεοπάν στον ούρανό κι' ο βρόντος των κανονιών της Άντιαεροπορικής. Άμυνας άκκομπανιάρει τα Μέσοεραμτι που σκορπάνε διαγμένα από την πόλη. Τα καταδιωχτικά μας άρμάνε. Μιά άερομαχία αρχίζει. Την παρακολουθούν άπό ύ μεγάλο έργοστάσιο, όπου δουλεύουν γυναίκες. Έχουν πάρε τα πσστα των άντρων. Δουλεία έντονη και σιωπηλή, που δεν τους είν εικόλο, την άποτελείωσμεν, γιατί χρειάζονται γερά μπράτσα, έπιδεξιότητα και καρτερία. Άντιθετα δοκιμάζουν τα δλοτέλα γυναικεία χαρίσματα, ... Η πόλη λάμπει από άου-

την έπιμονή και την έπιμείλια. Με προφυλαγμένα τα μάτια με γαλαζία γυαλιά, μιά γυναίκα γυαλίζει δβίδες. Όλο το κορμί της βρίσκεται σε ύπερένταση, μά η δύναμη κ' η οιοουριά των κινήσεων σάς δείχνει πως δεν είναι πιά πρωτόπειρη.

Οι άοπρες κ' άστραφτερές σπίδες του μετάλλου τρέχουν κάτω από τα σκεπασμένα με γοντρα γάντια χέρια της. Η δβίδα είναι βαρεία. Μά την χειροπιάνει εύκολα. Είν δλότελα δοομένη στη δουλειά της. Κάπου-κάπου σκουπίζει άπο το πρόσωπό της τον ιδρώτα και τεντώνει τ' αυτί της στο βούισμα των κανονιών. Το βούισμα τουτο πλημυράει δλο το είναι της με καινούργια ζωτικότητα. Άυτη ίσως γναι πυβφιασε τούτες τις δβίδες, για να ρημάζουν κεί κάτω τους Γερμανούς, και μ' ένα διπλοασιαμένο ζήλο τα γερά εργατικά της χέρια άρπάζουν την άλλη δβίδα.

Οι γυναίκες στέκουν άμυλητες. Γύρω τους άπλώνονται άρμαθιές-άρμαθιές τα γκριζόμαυρα καλοπια των δβίδων. Έχουν άνασκουμπώσει τα μανίκια τους. Γιατί τους βολει πιο καλά στη δουλιά τους. Τα μπράτσα τους είναι πασοπαλισμένα ως τον άγκώνα άπ' την άργυρη σκόνη του μετάλλου και λάμπουν μέσ' στο δροσερό μισόφωτο του μεγάλου χτριού. Τ' άργυροδάχτυλά τους βυθίζονται μ' έπιδεξιότητα στο γκριζό χόμα και δε μπορείτε να ξεκολλήσετε τα μάτια σας άπ' αυτά τα μπράτσα, άπ' αυτές τις σιωπηλές γυναίκες που δουλεύουν άκόμη για το μέταπο.

Ένα θέλουν να ξεόωσαν: Το Λενινγκραντ έχει άνάγκη από δβίδες και πρέπει ναχτόμερα να δουλεύουν. Τα πρόσωπά τους σσθαρά, οι κινήσεις τους, όπας και οι σκέψεις τους, δεν έχουν παρά ένα σκοπό. Λίγα χιλιόμετρα πιο πέρα, οι δικοί τους βρίσκονται ταμπουρωμένοι μέσ' τα χαρακώματα. Ώς την πολύθυμη κωμής του εργοστάσιου φτάνουν τα λιγύλογα γραμάτια τους, τα μπλιέτια τους—κάτασπρα περιστέρια που φέρνουν στο ραμφί τους άνδια έλπίδας—και που μ' άνειπώτο τρομοκαρδί τα πιάνουν στα χέρια τους και τ' ά ρουφάει η ψυχή τους.

Οι γυναίκες αυτές ήσαν άνάμε ειρηνικές εργάτισσες. Κάνεσά τους ξεχωρίζουν κοπελλίτσες που άφησαν τα θρανία του σχολειού. Τοιας και μερικές που τις έχουν πάρε τα χρόνια. Τώρα δεν είναι παρά μιά μονάχα οικογένεια ένομινη στον άγωνα.

Άπ' το χυτήριο, τηλεφωνάνε πως οι δβίδες πέφτουν δλο και πιο σιμά. Τι να κάνουν; Νά σταματήσ' ή δουλιά; Κανείς δεν το σκέφτεται. Ο διευθυντής δίνει έντολη να μέινουν στ' άργαστηρι μονάχα λίγοι έθελοντές. Οι άλλλοι να πάνε στα καταφύγια. «Προσοχή! Όλοι στα καταφύγια έκτός άπ' τους έθελοντές». Μιά δωρα άργότερα, το κανονίδι σταματάει. Ο διευθυντής τηλεφωνάει: «Λοιπόν;—Όλα εν τάξει!—Πόσοι έθελοντές έμειναν;—Πόσοι; Μά δλοι!». Κανένας δεν κουνιθήκε άπ' το πόστο του. Η δουλιά συνεχίστηκε κανονικά.

... Η πόλη λάμπει από άου-

μο. Άυτη ζητάει να την πάνε στον κομισσάριο. Τόν φωνάζει με τόνο που τον Κείνος ξεφρνίζεται. Πώς γίνεσαι να τον γυρίζεις; Τι θέλεις; Ποτέ του δεν την είδε. Η γυναικία μιλάει άργά, με μιά σιγουρη φωνή:

—Ο άντρας μου μίλαγε συχνά για σάς. Ήταν άξιωματικός στη μεραρχία σας. Σκοτώθηκε. Ήρθα να πάρω τη θέση του. Δεχτείτε με, παρακαλώ. Μά για να πολεμήσω. Θέλω να ξεκάνω Γερμανούς. Ξερω καλά από πολυδύλο.

—Πολύ καλά. Έκανε ο κομισσάριος, θά σε βάνουμε στα πολυδύλα. Θά βρεις κι' άλλες μαστρίτσες άκε.

Γιά πρώτη φορά ο Ισκιος ενός χαμόγελοου περνάει πάνω στο συνηφιασμένο μέτωπό της...

Η κόκκια που προηγήνει τη θύελλα δεν ξεγελάει κανένα. Η πόλη συμμαζεύεται στη δουλιά, στην προσηομή. Άδράχνει τ' άρματα και μαθαίνει να πολεμά. Κάθε μέρα και καινούργια μπράτσα για την άμυνα. Κάθε μέρα και νέοι εργάτες φτάνουν στα εργοστάσια. Έρχονται να πάρουν τα πσστα εκείνων που φεύγουν για το μέταπο.

Οι Λενινγκραντινοί, είναι μιά άτέλειωτη φρουρά, που δε ζούν παρά για την άμυνα. Κάθε μέρα έχουν παρά μιά σκέψη: να τσακίσουν τους Γερμανούς, να σπάσουν τον κλοιό της πολιορκίας. Καθένας καταλαβαίνει πως ο Χίτλερ, ο φρενισασμένος τούτος πυγμαίος, μπορεί να ριχτεί σε μιά νέα περιπέτεια. Καθένας υιώθηκε πως πρέπει ξάγρυπνα να στέκει στη θέση του.

Πρέπει να παραφυλάμε τον έχτρο στη θάλασσα, στη στεριά και στον άέρα. Νά μην ξεγελιάμαστε άπ' τη σιγαλιά των χιονισμένων υχιών, μήτε άπ' την κρουστάλλητη έαστεριά τ' ουρανού που παίζει με τη ρόδη αυγή. Νάμαστε ναχτόμερα στο πόστο μας. Νά έπιθεωρούμε, πριν την άποφασιστική μάχη, και τ' άρματα μας και τα νεύρα μας. Τα νεύρα οι Λενινγκραντινοί, τάχουν σφυμάτνια. Τέλεια τάξη βασιλεύει: είναι τόσο άναγκαία για την πολιορκία. Τα όπλα είναι σε καλά χέρια. Ο έχτρος θ' άκριβοπληρώσει κάθε νέα προσπάθεια, όποια και νάιναι.

2

Πάνω στις άψηλές άμμουδιές ο ήλιος ρίχνει τις καυτερές άχτίδες του. Στο γαλαζίο αλάζι τ' ουρανού τα ίσιοκόρμα πεύκα μοιάζουν σαν κατάρτια καραβιών. Έδω άπλώνεται το βασίλειο του πεύκου και του κύματου. Ά, οι λίμνες και το κάλεσμα των νερών που άστραφτοβόλανε.

Τίποτα δε σαλεύει μέσ' στη σιγαλιά του δάσους. Τα βαλτονερία είναι σιωπηλά. Μονάχα τα βατράχια σκορπάνε μέσ' στο βράδυ το άτέλειωστο και μονότονο κόσμα τους.

Τίποτα δε δείχνει πως ύπαιρχει άνθρωπος. Έδω κ' έκει σίπια έρεπασμένα, τοίχοι καρβουνασμένοι, τα όρθωμένα δόντια των δδοφραγμάτων που άνατριχιάζουν το τοπίο.

(ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: Η συνέχεια)

Ελευθέρα Γράμματα

ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΥ

Του Α. ΝΙΚΟΓΛΙΝ

“Αν ο Μαγιακόφσκυ ζούσε σήμερα, θα ήταν 52 χρονών. Στη μνήμη όλων που τον είχαν γνωρίσει, ο Μαγιακόφσκυ θα μείνει πάντοτε νέος, γεμάτος δημιουργική ενέργεια, ακούρατος νεωτεριστής, που δεν ήσυχάζει ποτέ, ποιητής-μαχητής, που έδωσε όλο τον έαυτό του στην εξυπηρέτηση της πατρίδας και της επανάστασης.

Με τί αυταπάτηση και με τί πάθος θα εργαζόταν ο Μαγιακόφσκυ, αν ζούσε τις μέρες του Μεγάλου πολέμου για την πατρίδα! “Όπως στις δύσκολες μέρες των δοκιμασιών στα πρώτα χρόνια του πολέμου, έτσι και τώρα, που οι σημαίες του Κόκκινου Στρατού κυματίζουν στους εξωτερικούς τοίχους του Βερολίνου, θυμόμαστε μ’ ένα αίσθημα μεγάλης λύπης εκείνον, που έχασε η σοβιετική ποίηση εδώ και 15 χρόνια.

Τα λόγια του Μαγιακόφσκυ — «βόμβα και σημαία» — εμπνέουν τους ανθρώπους μας στο μέτωπο και στα μετόπισθεν και καλούν για κατορθώματα γεμάτα αυταπάτηση. “Όλα όσα είχε γράψει ο Μαγιακόφσκυ, η λογοτεχνική κληρονομιά που μας άφησε, μας πείθουν σ’ αυτό.

Τη χρονιά που οι μαχητές του Κόκκινου Στρατού απελευτέρωσαν την Κριμαία, που η ιερή γη της Σεβαστούπολης ξεκαθαρίστηκε από τους Γερμανούς κακούργους, άπάνω στα έρειπια της πόλης με κάποια ιδιαίτερη δύναμη αντήχησαν τα λόγια του ποιητή:

Κι’ αν μας είναι γραμμένο
“Υστερα από τις μαύρες αυτές μέρες
Νά ζούμε στο φως του ήλιου
Ξέρουμε —
Τό κερδίσαμε με τό θάρρος σας
Στην επίθεση του Περεκόπ.
“Ενώνουμε τα λόγια μας σ’ ένα εύχαριστώ
Γιά σένα,
Λάβα του Κόκκινου “Αστρου.
Στόν αιώνα των αιώνων σύντροφοι
Σέ σας
Δόξα, δόξα και δόξα.

“Απευθυνόμενος στους μαχητές, άπάγγελλε αυτούς στους στίχους ένας ήθοποιός της Μόσχας από την «μπριγάδα του μετώπου» μερικές μέρες ύστερα από την άπολευτέρωση της Κριμαίας από τους χιτλερικούς. Γραμμένη πάνω από 20 χρόνια πριν «Η τελευταία σελιδούλα του εμφύλιου πολέμου» αντήχησε έτσι σαν να είχε γράψει το ποίημα αυτό ο ποιητής για να δοξάσει τους άπολευτερωτές της Κριμαίας από τους Γερμανούς κατακτητές.

“Η περιφρόνηση για το θάνατο, η προθυμία για κάθε θυσία, για την υπεράσπιση της πατρίδας, της ανεξαρτησίας και της ελευθερίας της — τό αιώνιο αυτό θέμα της πολιτικής ποίησης αντήχησε με δύναμη και μ’ άντρεία στους στίχους του νεαρού Μαγιακόφσκυ:

Φοβάσαι;
Δειλέ!
Θά σέ σκοτώσουν;!
“Αλλά έτσι, μπορείς, δουλε,
να φυτοζωείς ακόμα πενήντα χρόνια.

Κι’ αναφωνούσε ο ποιητής θερμά και φλογερά:

Υέμμα!
Ξέρω πώς
Και στη λάβα των μαχών
Θά είμαι ο πρώτος
“Ανάμεσα στους ήρωες
“Ανάμεσα στους γενναίους.

“Ο Μαγιακόφσκυ μας είναι πολύτιμος για τη σοφή ποιητική του διορατικότητα, που τον έκανε να προβλέψει τις σκληρές δοκιμασίες του πολέμου, που έμελλε να πάθει η χώρα μας:

“Ανοιξα
Μέ σιγαλό θρόισμα
Τά μάτια των σελίδων...

Κι’ ήρθε η μυρωδιά του μπαρουτιού
“Απ’ όλα τά σύνορα...

“Από πολύν καιρό, 14 χρόνια πριν άρχισαι ο πόλεμος για την Πατρίδα, ο Μαγιακόφσκυ έγραφε, κοιτάζοντας τό μέλλον με τά διαπεραστικά μάτια του ποιητή:

“Ακόμα έτοιμάζονται,
πρός τό παρόν —
πρός τό παρόν δέν ρίχνονται άπάνω μας
τό χαμόγελο της διπλωματίας
είναι φίνο.

“Αλλά θά γίνει —
θά κινήσουν
κεραυνούς και σίδερο,
με τάνκς
πάνω σέ σπίτια
και σ’ έργοστάσια.

“Ακριβώς έτσι κι’ έγινε τό καλοκαίρι του 1941, όταν η λάβα των γερμανικών τάνκς



“Ο Μαγιακόφσκυ

κυλούσε μέσα από τά χωράφια της Ουκρανίας και της Λευκής Ρωσίας, καταστρέφοντας και εξαφανίζοντας όλα όσα είχαν δημιουργηθεί από τό μεγάλο παλλαϊκό κόπο των γενιών.

“Ο Μαγιακόφσκυ είχε τη ζωηρή αίσθηση του παρόντος, την αίσθηση του σήμερα. Και να γιατί όλα εκείνα, που άποτελούσαν τη ζωή της πατρίδας και του λαού του έθρισκαν ζωηρό αντίλαλο στα ποιήματά του: η περίοδος της άνασυγκρότησης, η περίοδος των σταλινικών πενταετηρίδων, τά γεγονότα παγκόσμιας σημασίας, η ζωή και «ο ούσιαστικός σκοπός της λογοτεχνίας», όπως έγραφε ο Γκόρκυ, — η άμυνα της πατρίδας.

“Η πηγή αυτής της όρμης στο σκοπό, της γεμάτης πάθος κι’ ακούραστης πολεμικής δουλειάς για την άμυνα του ποιητή-πολίτη είναι η ίδια — η άγάπη στο λαό του κι’ η ευγενικά υπερηφάνεια του πολίτη των Σοβιέτ. “Ακόμα στο ποίημά του «150 έκατομμύρια», κοιτάζοντας την καταστρεμμένη χώρα του που άναδυόταν από τη στάχτη, ο Μαγιακόφσκυ αναφωνούσε με υπερηφάνεια:

“Η Ρωσία
δέν είναι ζητιάνος κουρελής
δέν είναι σωρός από συντρίμια
δέν είναι στάχτη από χτίρια...

“Ακριβώς αυτό τό συναίσθημα σπρώχνει εκείνους που ξαναδημιουργούν τό Στάλινκραντ, τό Βορόνιζ και με τις δυνάμεις και με τον κόπο τους ξαναφτιάχνουν όλα

καταστράφηκαν απ’ τις όρδες του Χίτλερ:

“Θά εργαζόμαστε,
υποφέροντας τά πάντα,
για να τρέχει η ζωή
σπρώχνοντας τις ρόδες των ήμερών,
με σιδερένιο μάρς
στά βαγόνια μας,
στις στέπες μας,
στις παγωμένες μας πόλεις!»

“Η δύναμη κι’ η σημασία των στίχων του Μαγιακόφσκυ είναι στο ότι διαβάζοντάς τους βρίσκουμε πάντοτε ζωντανές στροφές, σά νάταν γραμμένες τώρα, σήμερα.

Τά ταξίδια του σ’ όλο τον κόσμο, η γνωριμία του με τις ξένες χώρες, τά ποιήματά του, που φτάνουν στην καρδιά του κάθε προοδευμένου ανθρώπου, σ’ όποιο έθνος κι’ αν άνήκει, τό διεθνές πνεύμα κι’ η ούσία των στίχων του Μαγιακόφσκυ δέν τον εμπόδιζαν καθόλου να είναι Ρώσος ποιητής, να αισθάνεται τό δεσμό του αίματος με τη Μόσχα, με τη μεγάλη παλιά ρωσική πόλη, με την πρωτεύουσα της σοσιαλιστικής του πατρίδας.

Ξαναδιαβάζοντας τον Μαγιακόφσκυ, βεβαιώνεται πως τό κεντρικό μοτίβο της δημιουργίας του, τό αώνιο, ευγενικό θέμα των στίχων του είναι ο σοβιετικός πατριωτισμός, η άγάπη για τη σοβιετική γη:

“Με τέτοια γη
είσαι έτοιμος
να ζεις,
να δουλέψεις,
να χαίρεσαι
και να πεθαίνεις!»

Και ακριβώς γι’ αυτή την άγάπη στην πατρίδα και στο λαό του, ο άναγνώστης του μετώπου και των μετόπισθεν αγαπά κι’ έκτιμά τον Μαγιακόφσκυ. “Αγαπά τον ποιητή για την περήφανη ζωή του, για τό θαρραλέο άγώνα που έκανε για τό δικαίωμα να μιλά τη δικιά του ποιητική γλώσσα, για την ίπποτική του εξυπηρέτηση της πατρίδας και για την πίστη του στον παντοδύναμο Κόκκινο Στρατό, που υπεράσπισε την πατρίδα του Μαγιακόφσκυ στην τρομερή κι’ άποφασιστική όρα των δοκιμασιών:

“Η Δημοκρατία
ένωσε την καρδιά
με τό στρατό,
δέν υπάρχει
στον κόσμο
πιό δυνατή ένωση.
“Ο Κόκκινος Στρατός —
η δύναμή μας.
Στόν
Κόκκινο Στρατό μας
δόξα!»

Στολισμένος με πολεμικά παράσημα, ο σοβιετικός μαχητής περνά από τους δρόμους της Μόσχας και με τό συναίσθημα ξεχωριστής έκτίμησης προφέρει τ’ όνομα της πλατείας: «Πλατεία Μαγιακόφσκυ!»

“Εδώ, σ’ αυτή την πλατεία θά ύψωθεί τό μνημείο του ποιητή. “Εδώ έρχονται στη μνήμη γεμάτες άλήθεια, εμπνευσμένες στροφές:

Είμαι μ’ εκείνους
που βγήκαν για να σαρώσουν και να
χτίζουν μέσα στο διαρκή
πυρετό
των μερών της δουλειάς.

Δοξάζω
την πατρίδα
όπως είναι
μα τη δοξάζω τρεις φορές
όπως θά γίνει!»

Πέρασαν δεκαπέντε χρόνια από τη μέρα του θανάτου του Μαγιακόφσκυ. Κάθε χρόνος που περνά στερεώνει τη Δόξα και τη σημασία του στη λογοτεχνία.

Μετάφραση: Α. Ρ.